

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Розвиток навичок грамотності в ранньому та дошкільному віці

МОЛНАР МОНІКА ОЛЕКСАНДРІВНА

Студент(ка) IV -го курсу

Освітня програма _ Дошкільна освіта

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 2024

Науковий керівник: Чопак Єва Василівна,
старший викладач

Завідувач кафедри : Біда Олена Анатоліївна,
завідувач кафедри, професор доктор педагогічних наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, « ___ » _____ 2024. року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти**

**Кваліфікаційна робота
Розвиток навичок грамотності в ранньому та дошкільному віці**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студент(ка)IV-го курсу

Молнар Моніка Олександрівна

освітня програма Дошкільна освіта

спеціальність 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: Чопак Єва Василівна, старший викладач

Рецензент: Гуттерер Єва Войтехівна, старший викладач

Берегове
2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás-és Intézményvezetés
Tanszék**

**A LITERÁCIÓS KÉPESSÉGEK ALAPOZÁSA KORA- ÉS
KISGYERMEKKORBAN**

Szakedolgozat

Készítette: Molnár Mónika

IV. évfolyamos óvodapedagógia

szakos hallgató

Témavezető: Csopák Éva, adjunktus

Recenzens: Hutterer Éva adjunktus

Зміст

Вступ	6
I. Розвиток навичок грамотності до навчання читання	8
1.1 Компоненти розвитку грамотності	9
1.2. Звички грамотності	11
1.3. Виникнення та розвиток грамотної поведінки дітей	11
1.4. Навички грамотності	14
1.5. Розвиток грамотності за допомогою книжок з картинками	15
1.6. Взаємозв'язок між розвитком грамотності та знанням алфавіту	15
II. Розвиток мовної обізнаності, грамотності та навичок читання в дошкільному віці	17
2.1. Рівні мовної обізнаності	17
2.2. Ігрові завдання для розвитку мовної обізнаності та грамотності	18
2.3. Дитячий садок і грамотність	19
2.3.1. Підготовка дітей до читання та письма	20
2.3.2. Підготовка до читання і письма з точки зору дошкільного педагога	21
III. Сім'я та грамотність	23
3.1. Ставлення батьків до грамотності	23
3.2. Діяльність дитини з навчання грамотності вдома	24
3.3. Роль старших братів і сестер у розвитку навичок грамотності у дітей дошкільного віку	25
3.4. Важливість гендеру в розвитку грамотності	26
Формування навичок грамотності в ранньому та дошкільному віці	28
Матеріали та методи дослідження	28
Висновки	44
Резюме	45
Використана література	47
Додаток	49

Tartalomjegyzék

Bevezetés	6
I. A literációs képességek kialakulása az olvasástanulás előtt	8
1.1. A literációs tudatosság kialakulásának összetevői	9
1.2. Literációs szokások	10
1.3. A gyermek literációs viselkedéseinek kialakulása és kialakítása	11
1.4. Literációs ismeretek	14
1.5. A literáció fejlesztése képekönyvekkel	15
1.6. A literációs készségek fejlesztése és az alfabetizálás kapcsolata	15
II. A nyelvi tudatosság, az írásbeliség és az olvasás megalapozása óvodáskorban	17
2.1. A nyelvi tudatosság szintjei	17
2.2. Játékos feladatok a nyelvi tudatosság és a literáció fejlesztéséért	18
2.3. Az óvoda és az írásbeliség	19
2.3.1. <i>Az olvasás és az írás előkészítése a gyerekek szemszögéből</i>	20
2.3.2. <i>Az írás és olvasás előkészítése az óvodapedagógus szemszögéből</i>	21
III. A család és az írásbeliség	23
3.1. A szülők írásbeliséggel kapcsolatos attitűdjei	23
3.2. A gyermek otthoni írásbeliséggel kapcsolatos tevékenységei	24
3.3. Az idősebb testvérek szerepe az óvodáskorú gyermek literációs képességeinek kialakulásában	25
3.4. A nemek jelentősége az írásbeliség kialakulásában	26
IV. A literációs képességek alapozása kora- és kisgyermekkorban	28
A kutatás anyaga és módszerei	28
Összegzés	43
Резюме	45
Irodalomjegyzék	47
Melléklet	49

Bevezetés

A szakdolgozatom témája A literációs képességek alapozása kora- és kisgyermekkorban. Fontosnak tartom, hogy a gyerekeknek már óvodáskorban vagy akár korábban könyv kerüljön a kezébe. Mint óvodapedagógus is számomra fontos, hogy a gyerekek nagyon sok mesét halljanak és képesek könyveket nézzenek.

Az írott nyelvhasználat jó szintű elsajátítása elengedhetetlen a tanulási kompetenciák kibontakoztatásához, működtetéséhez, valamint fejlődéséhez, másképpen megfogalmazva az írásbeliség ismerete az összes további tanulás bázisa a literációs tudatosság az írott szövegekkel folytatott interakciókon keresztül fejlődik. A literációs képességek alapozása kora- és kisgyermekkorban kritikus fontosságú az egész életen át tartó tanulás és sikeres társadalmi beilleszkedés szempontjából. A literációs képességek magukban foglalják az olvasási, írási, szövegértési és kommunikációs készségeket, amelyek mind hozzájárulnak a gyermek későbbi iskolai teljesítményéhez és általános életszínvonalához. A gyermekek környezetének irodalmi gazdagítása kulcsfontosságú a literációs készségek fejlesztéséhez. Ez magában foglalja a különböző olvasmányokhoz való hozzáférés biztosítását, a könyvek és egyéb olvasmányok jelenlétét a mindennapi életben, és az olvasásra ösztönző tevékenységek rendszeres beiktatását.

A literációs képességek fejlesztése kora- és kisgyermekkorban kulcsfontosságú a sikeres tanuláshoz és az életen át tartó tanuláshoz. Itt van néhány mód, ahogyan ezt támogathatjuk:

Könyvek és olvasás: Rendszeresen olvassunk fel kisgyermeknek. Válasszunk sokféle könyvet, képregényt, verseskötetet és más olvasnivalót, amelyek megfelelnek érdeklődésüknek és életkoruknak. Beszéljünk az olvasott történetekről, kérdezzük meg őket, hogy mit gondolnak a karakterekről és a cselekményről.

Írásos készségek: Engedjük meg gyermeknek, hogy próbáljon meg írni és rajzolni. Kezdjük el az alapokkal, mint például az egyenes és kör alakzatokkal. Segítsünk nekik betűket és számokat írni, majd bátorítsuk őket, hogy kísérletezzenek saját történetek és rajzok írásával.

Játékos tanulás: Használjunk játékos tevékenységeket az olvasás és az írás fejlesztésére. Olyan játékokat keressünk, amelyek segítenek az ábécé, a szavak, a betűk és a hangok felismerésében.

Beszélgetés és történetmesélés: Töltsünk időt beszélgetéssel és történetmeséléssel a gyermekkel. Bátorítsuk őket, hogy mondjanak el történeteket vagy kitaláljanak saját meséket. Ezek az interakciók segíthetik a szókincsüket, a nyelvi képességeiket és a kreativitásukat is.

Környezet felfedezése: Fedezzük fel együtt a környezetet, és beszéljük meg, amit látott és tapasztalt. Például, ha sétálnak, mutassunk nekik feliratokat, útjelző táblákat és egyéb írásos információkat. Ez segíthet abban, hogy összekapcsolják az írott szövegeket a mindennapi életükkel.

Hipotézisem, hogy a literációs képesség Magyarországon fejlettebb, mint Kárpátalján. Feltételezem, hogy a vizuális kommunikáció szokásai lányoknál jobban kialakult, mint fiúknál. Feltételezem, hogy a nyelvi tudatosság ki van fejlődve a gyermekek körében. Feltételezem, hogy a nagycsoportosoknál, már elkezdődött az írás és olvasásának a kialakulása.

Fontos, hogy türelmesek legyünk és támogassuk gyermekeinket az új készségek megtanulásában. A pozitív megerősítés és a folyamatos bátorítás segíthet abban, hogy magabiztosan fejlesszék literációs képességeiket.

I. A literációs képességek kialakulása az olvasástanulás előtt

Az olvasástanulás előtti időszakban a literációs képességek kialakulása az alapvető kommunikációs és kognitív fejlődés része. Gyermekkorban a szókincs gazdagítása, a beszédértés, valamint a nyelvi készségek fejlődése kulcsszerepet játszik a későbbi olvasási képességek kialakulásában (Adamikné, 2007:31-35).

Nyelvi készségek fejlődése a gyermek megérti és használja a nyelvet kommunikációra. Ez magában foglalja a szókincs bővülését, a mondatok megértését és használatát, valamint a nyelvtani struktúrák kialakulását (Adamikné, 2007:35-37).

Fonológiai tudatosság, ez a képesség arra vonatkozik, hogy a gyermek tudatában van a hangoknak és a hangok csoportjainak (szavaknak) a nyelvben. Például a rímek felismerése, a hangok elkülönítése a szavakban fontos előkészítő lépés az olvasás előtt (Adamikné, 2007:38-40).

Szókincs gazdagítása, minél szélesebb a gyermek szókincse, annál könnyebben fog tudni olvasni. A szókincsbővítés már kisgyermekkorban kezdődik és folyamatosan fejlődik. Narratív készségek a narratív készségek azok a képességek, amelyek lehetővé teszik a gyermek számára, hogy történeteket értelmezzen és létrehozzon. Ez segíti az olvasás megértését és a szövegértés fejlődését (Adamikné, 2007:31-42).

Érzelmi és kognitív képességek az érzelmi intelligencia és a kognitív fejlődés fontos a literációs képességek kialakulásában is. Az érzelmi stabilitás és a kognitív rugalmasság segíti a gyermeket abban, hogy sikeresen tanuljon olvasni.

Ezek a készségek és képességek együttesen játszanak szerepet abban, hogy a gyermek sikeresen alakítsa ki az olvasáshoz szükséges alapokat és sikeresen elkezdje az olvasást.

Az iskolai teljesítményekre azonban jelentős hatással van az iskolai oktatástól független módon a diákok szocioökonómiai státusza, ezen kívül ez hosszabb időszakon keresztül befolyásolja a tanulók készségeinek fejlődését is. A diákok családi háttere, továbbá tanulmányi teljesítőképessége közti korreláció azt mutatja, minél magasabb a szülők iskolai végzettsége, minél magasabb státuszú munkával bírnak, annál jobb a tanuló teljesítménye. A PISA-mérések kimutatták, hogy hazánkban a családi háttér teljesítménymeghatározó funkciója igen erős. Viselkedéses vizsgálatokból az is ismert, hogy a szocioökonómiai háttér (SES) befolyásolhatja a kognitív alapképességeket, továbbá az olvasás kapcsolatát: a magas SES egyfajta védőfaktorként működik, vagyis a megfelelő szocioökonómiai háttérrel rendelkező gyerekek alacsonyabb szintű kognitív

alapképességek esetekor is relatíve jól olvasnak. A gyerekek literációs ismeretekbe való természetes belemerülési lehetősége egy komplex literációs kontextusban (olvasáshoz szükséges tárgyi eszközök, környezet, olvasásra irányuló pozitív attitűdök, szokások) jelentős mértékben befolyásolja az olvasóvá válás processzusát, valamint annak kibontakozási szintjét. A literációs tapasztalatok megszerzése az írásbeliség kultúrájával való rendszeres időközönként történő, továbbá természetes kontaktus alkalmával a közegben való komfortérzet kifejlődésével kezdődnek, amelyek alkalmával a kisgyermek megérti, hogy az írásbeliség információszerzésre, -cserére, -rögzítésre, továbbá tanulásra, élményszerzésre is szolgál (Juhász, 2017).

Olvasóvá válni csupán olvasó miliőben lehet. Az olvasóvá nevelés vitathatatlan előnyei az iskolai teljesítményekből jól meghatározhatóak: „Magyarországon egy olyan tanuló szövegértési teljesítménye, aki szeret olvasni, átlagosan annyival jobb egy olvasni nem szerető diákénál, mintha három évfolyammal felette járna iskolába.” Az eredmények azt is kimutatták, hogy pusztán az, ha önszántából napi fél órát olvas egy gyerek, nagymértékben megnöveli a szövegértési teljesítményét, ezzel párhuzamosan a változatos szövegtípusok nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy megfelelő módon hatalmas, továbbá széles körű szókinccsel rendelkezzenek a gyerekek (Juhász, 2017).

1.1. A literációs tudatosság kialakulásának összetevői

A következőkben fontossági sorrend, továbbá a teljesség igénye nélkül számba vesszük, amelyek azok a korai komponensek, amik segítik az írásbeliséghez, ezen keresztül a tanulási képességhez való sikeresebb hozzáférés kialakulását (Adamikné, 1993).

Tárgyi, környezeti feltételek

A tárgyi feltételek közé soroljuk azokat a faktorokat, amik egyfajta médiumként, közvetítő eszközként, esetleg közegként segítenek hozzá a literációs ismeretek megszerzéséhez (Adamikné, 1993).

- A literációgazdag fizikai miliő megteremtésének esszenciális feltétele a fizikailag is megfogható könyvek, újságok hozzáférhetősége, ami a kellőképpen motiváló, olvasásra hívó, valamint ösztönző, gazdag könyves környezet meglétét jelenti. Ebben a miliőben nem pusztán a felnőtteknek, hanem a gyerekeknek is vannak saját könyvei.
- Aktívan használt, könnyen hozzáférhető íróeszközök, valamint papírok, melyekre feljegyzések, levelek, bolti bevásárlólisták, elvégzendő feladatok kerülnek.

- Digitális instrumentumok, melyeken az előző két tevékenység mindegyike végezhető, pl. e-book-olvasó, tablet, nyomtató stb.
- Egy olvasó millióiban mindig vannak szokványos olvasóhelyek: fotelok, ágyak, székek, amelyek a különféle olvasási alkalmakhoz igazodóan változhatnak. A munkavégzéssel kapcsolatos olvasó tevékenység példának okáért máshol történhet, mint az élményszerző olvasás, vagyis ezek a szférák elkülönülhetnek. De ilyen hely lehet egy mesesarok, esetleg egy kuckó is.
- Írásra használt bútorok: íróasztalok, asztalok, ahol ezen tevékenységeket végezzük. Egy íróasztal ehhez kapcsolódó mintákkal megerősítve már önmagában is írástevékenységre hívó hely.
- A lakókörnyezethez közel lévő, fizikálisan is jelen lévő épületek, melyekben rendszeres időközönként történő író-olvasó tevékenységet végeznek, pl. oktatási intézmények, könyvtárak, rendelők stb.
- Fizikálisan jelen nem lévő, de írásra, olvasásra lehetőséget adó virtuális intézmények, felületek az interneten keresztül (Adamikné,1993).

1.2.Literációs szokások

A beállítódások, szokások közé azok a személyes beállítódások kerültek, melyeket egyrészt a gyermek a saját környezetében lévő személyektől vesz át: tőlük tanulja a literációs viselkedési mintákat, másrészt a gyermek természetes kíváncsiságából erednek.

A literációs szokások az olvasással kapcsolatos viselkedési mintázatok és tevékenységek, amelyeket az emberek rendszeresen gyakorolnak. Ezek a szokások hozzájárulnak az olvasási készségek fejlődéséhez és az olvasás örömeinek megtapasztalásához. Néhány példa a literációs szokásokra:

Rendszeres olvasás a rendszeres olvasás fontos szokás, amely lehetővé teszi az olvasók számára, hogy folyamatosan gyakorolják az olvasási készségeiket. Ez lehet napi vagy heti olvasási rutin, amely során az emberek időt szánnak az olvasásra. Olvasás változatos témákban és műfajokban fontos, hogy az olvasók különböző témákban és műfajokban ismerkedjenek meg az olvasási élmények gazdagítása érdekében. Ez lehet skandináv krimi, tudományos cikk, fantasy regény vagy éppen filozófiai esszé. Könyvkörök vagy könyvklubok részvétele segíti az embereket abban, hogy más olvasókkal megosszák az olvasmányaikat, megvitassák a könyveket és új perspektívákat fedezzenek fel az olvasottakban. Könyvtárba vagy könyvesboltba látogatás nemcsak lehetőséget nyújt a könyvek kölcsönzésére vagy vásárlására, hanem inspirációt is jelenthet az olvasáshoz.

Online olvasási tevékenységek az interneten való böngészés során az emberek számos olvasási lehetőséggel találkozhatnak, beleértve az online cikkeket, blogokat, fórumokat és közösségi médiát. Olvasási napló vezetése segíthet az embereknek abban, hogy nyomon kövessék az olvasási élményeiket, értékeljék az olvasottakat és reflektáljanak az olvasási szokásaikra. Ezek a literációs szokások segíthetnek az olvasóknak abban, hogy rendszeresen gyakorolják az olvasási készségeiket, gazdagítsák az olvasási tapasztalataikat és élvezzék az olvasás nyújtotta örömeit és előnyöket (Schmidt,2019).

1.3.A gyermek literációs viselkedéseinek kialakulása és kialakítása

Könyvek, újságok, iratok, feliratok, táblák, egyéb nyomtatott termékek napi szinten előforduló használata, forgatása, a velük való gyakran előforduló érintkezések, rendszeres időközönként történő, valamint aktív interakciók az írott szöveggel(Gósy,2005).

- Az olvasás mint szabadidős tevékenység: a nyaralások, utazások kötelező tartozéka a könyv, esetleg rövidebb szabad időkben elfoglaltság a keresztretvényfejtés, esetleg a társasjátékokhoz, játékokhoz kapcsolódó író-olvasó tevékenység.
- Az olvasási tevékenység különböző aktivitásmódozatai: a gyerek környezetében élők különféle olvasási tevékenységi formáinak elkülönülései, amit jelez az arra inverz rövidebb-hosszabb idő, a tevékenység végzésének módja, állva, ülve, menet közben példának okáért, legyen az egy levél, egy feljegyzés, egy recept, menetrend, egy színházjegy, esetleg programfüzet, egy használati útmutató, egy sms, egy tájékoztató elolvasása, esetleg akár fürdés közbeni, elalvás előtti, esetleg tanuláshoz kötődő olvasási tevékenység.

Az olvasási célkitűzések elkülönülése, amit jelez a viselkedési attitűd: az olvasás megjelenik például mint információszerző, kapcsolattartó, élményszerző tevékenység (Gósy,2005).

- Az olvasás által kiváltott reakciók, az olvasás által okozott effektus értelmeződik a gyerek számára: recept elolvasását követően főzés, a gyógyszerhasználati útmutatót követően gyógyszer beszedése, banki levelek elolvasása, ezen kívül elrakása, élményszerző olvasás utáni lelkiállapot érzékelése stb.
- Az olvasás módja lehet néma, esetleg hangos. A felnőttek döntő többségben némán olvasnak, ha saját ők maguk részére olvasnak valamit. A hangos olvasás többnyire azt jelenti, hogy más is jelen van, másnak olvassa fel az adott szöveget. A gyermeknek szánt olvasások mindig így történnek. A kettő elkülönülése jelentéssel bíró történés

- Olvasási tevékenység előkészítésére vonatkozó aktusok, például a könyvtárlátogatás, könyvesboltba menés, könyvek, újságok lapozgatása bevásárlóközpontokban, elektronikus instrumentumok bekapcsolása.
- Könyvekről, olvasásélményekről való beszélgetés.
- Információkereső tevékenységek virtuális, valamint fizikailag manifesztálódott helyeken: elektronikus eszközökön, könyvtárban.
- Az írásbeli tevékenységi formákhoz kapcsolódó hosszabb-rövidebb terjedelmű, különféle műfajú, eltérő írástevékenységek alkalmazása: információrögzítés – jegyzetelés, adatlapnál – a kitöltés módja, a kapcsolatfenntartás – párbeszédesszövegek megalkotása, esetleg akár a tanulás, a munkavégzés szükségleteihez igazítottan hosszabb, összefüggő írások alkotása.
- Eszközhasználatától függő írásmódok: kézíráshoz (íróeszközzel, tollal, ceruzával), esetleg billentyűzethez kapcsolódó írásbeliség (Gósy,2005).

Hozzáférhető, saját könyvvállománnyal rendszeres időközönként történő, önálló interakciók.

- Személyközi interakciókhoz kötődő olvasások: rendszeres időközönként történő, napi szintű mesélés a gyermeknek, képeskönyv-nézegetés.
- A meséléshez kapcsolódó könyvstruktúra-ismeretben való jártasság megszerzése, mutatása. Jó térbeli tájékozódás a könyvben: tartalomnézegetés (a tartalom funkciójának a megértése, a tartalom helyének megértése, a címek funkciójának körvonalazódása, a mesék hosszának időhöz való kapcsolása, az oldalszámok funkciójának megértése, a mese valamint a könyv elejének térbeli meghatározása, továbbá megértése, az olvasásirány, ezen kívül az olvasási sebesség megtapasztalása akár ujjkövetés támogatásával, az illusztrációk, valamint a képzelet szerepének elkülönítése stb.
- Könyvtárlátogatás, könyvesboltban időtöltés, az itt töltött könyvismerkedős, könyvlapozgatós idők, könyves projektek. A szülő könyvtárba kísérése is literációs ismeret-közvetítő elem, pl. annak megtanulása, hogy milyen viselkedési szabályok érvényesek a könyvtárban, mi segíti a tájékozódást.
- Olvasással, betűvetéssel való próbálkozások –Úgy tesz, mintha olvasna, kinyit egy könyvet vagy artikulációt is jelez, esetleg „föl is olvas”, valamint mutatja az ujjával, mintha olvasná a sorokat. Úgy tesz, mint az anyukája, amikor főzőcskét játszik, úgy tesz, mintha olvasná a receptet. Vagy fölolvass a babájának vagy úgy tesz, mintha leírná, „aláírná” a saját nevét (Gósy,2005).

Szimbólumok, valamint a szóképek felismerése (pl. TESCO, tolni, húzni – logografikus olvasás), a szimbólumhoz, szóképekhez tartozó nevek „kiolvasása”.

- Az eszközökhöz kapcsolódó feliratok közötti viszony megértése: vonatjegyen adat az utazás helyéről, időpontjáról, szöveges térképek a bevásárló-központokban, útmutatók, tömegközlekedési eszközökön a közlekedési szabályok stb.
- Szövegfeldolgozást mutat a mesékhez tartozó rajzok készítése, a verbális információból a pszichológiai reprezentáció, valamint a rajzkészség támogatásával vizuális alkotás készítése.
- Alany meseolvasás: interaktív olvasás, felolvasás, esetleg fejből mesélés együtt a gyerek bevonásával, leleményes szövegalkotás, dramatizálás, eljátszás, a sok esetben ismétlődő meseszövegsorokat a gyerek mondja, mintha ő olvasná.
- Fonéma/betű alapú szólehívás, szókincsbővítés: olyan szavak keresése, melyekkel a saját neve kezdődik, esetleg felismeri a rendszámokon a saját nevének kezdőbetűjét.
- Ismert szövegek (meséből vagy rajzfilmből), mondókák gyakran előforduló mondogatása, ismételtetése, szerepjátékok játsszása.
- Beszélgetéskezdeményezés, egy rajzfilm, esetleg egy mese elmesélése másnak. Spontán beszélgetéssel, esetleg akár irányított beszélgetéssel. Ezek a szövegértés, szövegalkotás műveletei.
- Játékok betűformákkal: mágnes táblán, műanyagból készült betűkkel példának okáért.
- Mesevárások: fizikai (pl. ágyba bújlik, könyvet választ), valamint pszichikai fölkészülés (várakozások, beleélések, képzelet beindítása – nélkülözhetetlen a szövegértéshez) a mesehallgatásra.
- Könyvajándékozások, könyvcserék, könyvek elvitele óvodába, esetleg a barátokhoz.
- Olvasásban jártas személy keresése szükséges az írott információ-hozzáférések mediálásához. Pl. a társasjátékok, játékok megismeréséhez felnőtt segítségre van szüksége a gyermeknek, hiszen a szabályt neki szükséges felolvasni, valamint olykor a játéktevékenység szegmense a további olvasási-írási készség használata. Az írásbeliség kultúrájához való hozzáféréshez mindaddig egy médiumra van következésképpen szükség, míg a gyermek el nem sajátította az olvasást. (Az óvodások számára kitalált társasokhoz, játékokhoz nem csatoltak még például

olyan QR-kódot, amely egy okostelefon segítségével elmagyarázná a játékot a gyermek számára.) (Ostorics, 2016.)

1.4.Literációs ismeretek

A literációs ismeretek között azokat a tudásokat igyekeztem felsorolni, amik a literációs miliőben tapasztaltakból leszűrődnek, ismeretként épülnek be a gyerek tudásába(Juhász,2017).

- Az írás-olvasás hozzátartozik a mindennapi kommunikációhoz (kinek jobban, kinek kevésbé).
- Az írás, továbbá az olvasás összefügg a nyelvvel, az élő szóval.
- Különbőféle jellegű, műfajú, tartalmú, funkciójú, célú, valamint hatású szövegek léteznek. Műfaji ismeretek szerint a gyermek pl. meg tudja különböztetni, felismeri a mese, vers, használati útmutató, recept , sajátosságait, ha ezt még nem is tudja pontosan verbalizálni.
- Az előzőekhez különféle szövegstruktúrák tartozhatnak. A szövegstruktúrákon belüli elemek eltérő funkcióval, jelentéstartalommal bírnak.
- Kifejlődik a könyvekben való téri tájékozódás rutinszerű készsége (megfelelően tartja a könyvet, az elején kezdi, és nem áll a könyv fejjel lefele a kezében, tudja, hogy hol keresse a tartalomjegyzéket, mire való, érti az oldalszámok szerepét, mire való a címek, balról jobbra, fölülről lefelé történő olvasásirány ismerete).
- A könyvekben lévő illusztráció, továbbá a szöveg viszonyáról való fogalomalkotás. A könyvválasztás alkalmával képze van arról, hogy a kisebbeknek szóló könyvekben esetleg több a rajz, ezen kívül ez is befolyásolja a választását.
- Bizonyos szövegek erősebb, amíg más szövegek gyengébb hatást gyakorolnak az olvasóra.
- Az írás-olvasás történhet digitális, továbbá nem digitális felületen is.
- Kifejlődik a terminusa a szavak, betűk közötti különbségről, arról, hogy vannak rövidebb, továbbá hosszabb szavak. Tudja, hogyan tagolódnak a szövegek, bekezdések, címsorok, megkülönbözteti a központosítást a szavaktól. Tudja, hogy a szavak betűkből állnak vagy a gyermek maga is próbálkozik a szavak követésével az ujjával, érdekli, hol tart a felolvasó a mese szövegében.
- Fokozatosan kifejlődik, hogy a leírt szó a kimondott szóval ekvivalens, hogy a szavakban lévő betűk a hangoknak felelnek meg, s ennek tudatában nem pusztán a

kód megfejtésével fog próbálkozni, hanem annak leleményes szellemiségű alkalmazásával is.

- Meg tudja különböztetni a betűket a számoktól, továbbá azokat egyéb más vizuális jelektől (Juhász,2017).

1.5.A literáció fejlesztése képeskönyvekkel

A szülőknek, pedagógusoknak igen hatalmas szerepük van abban, hogy a gyermekek a képeskönyvvel kapcsolatos interakciókban milyen örömmel, továbbá milyen mértékben önkéntesen vesznek részt. Mielőbb sikerül kialakítani ezt a rendszeresen ismétlődő tevékenységet, az annál inkább a mindennapok természetes rutinjának részévé válik. A gyermek részvételének önkéntessége, a felnőtt-gyermek emocionális viszonya, a kettejük meséléshez való hozzáállása meghatározza a történet kimenetelének sikerességét. A képeskönyveket otthon leggyakrabban ölbeli, kollektív nézegetésre, esti elalvás előtti mesélésre, esetlegesen fürdőkádban való együttes nézegetésre használjuk. A kollektív képeskönyv-nézegetés egy intim kommunikációs helyzet: „az intimitás egyszerre feltétel, továbbá eredmény” (Nyitrai 2015: 16). A képeskönyv-nézegetés, -lapozgatás időt, továbbá teret teremt az egymásra való odafigyelésre a mesén, ezen kívül a képeken keresztül.. (Audet. 2008).

Számos olyan gyermek is van, aki csupán a közneveléssel foglalkozó intézményekben találkozik képeskönyvekkel. Ekkor a gondozókra, nevelőkre hárul a teendő, hogy ezt a mindennapok rutinjaihoz tartozó tevékenységet úgy vezessék be, hogy a gyermekekben hosszabb időszakon keresztül kialakítsák a könyvek iránti pozitív attitűdöt, mert az írásbeliséggel való közvetett találkozás ezen formája előmozdítja a nyelvi fejlődést, motiválja az olvasással kapcsolatos tevékenységeket, a későbbiekben segít a hangok, ezen kívül betűk közti kapcsolat megértésében (Szinger 2019). Azt, hogy milyen interakciók történnek a képeskönyv-nézegetések, mesélések közben, nem pusztán a már fentebb említett faktorok, esetleg akár a mesekönyv kép-szöveg aránya határozzák meg, hanem példának okáért a gyermek életkora is: ha kisebb a gyermek, abban az esetben igazodván a gyermek nyelvi fejlettségi szintjéhez inkább a képekre való fókuszálás, azok megnevezése, egyszerűbb gondolatok megfogalmazása a jellemző, iskolaérett gyerekeknél már inkább a képhez, továbbá a szöveghez kapcsolódó komplexebb gondolatok kerülnek előtérbe (Goswami, 2011).

1.6. A literációs készségek fejlesztése és az alfabetizálás kapcsolata

Az alfabetizálás alkalmával a gyermekek esetén az anyanyelvi sajátosságaiknak, továbbá a már meglévő literációs készségeiknek a figyelembe vételével szükséges kialakítani a nyelvi bővítés irányát. Az írás, továbbá olvasás tanulásakor a tanuló a már meglévő szóbeli tudására támaszkodik, éppúgy, ahogyan egy első osztályba lépő kisgyermek, aki az első nyelvén magas szinten képes magát szóban kifejezni, amikor elkezd írni, továbbá olvasni tanulni. A magyar nyelvre rávetítve ez azt jelenti, hogy egy magyar anyanyelvű kisgyermek nyelvtudásbeli szintje lényegesen meghaladja a magyar nyelvet kiinduló, esetleg akár A1–B2 szintek bármelyikén beszélő nem magyarországi gyermekét. Problémát okozhat kétnyelvű gyermekeknek is az egynyelvű társaiknak kidolgozott tananyagokból való tanulás akkor, amikor a kétnyelvű gyermek meghatározó nyelve nem a magyar. Náluk a már létrejött literációs készségek, valamint a literációs készségekhez szükséges megelőző készségek nem a magyar nyelvhez társulnak (Tóth. 2009 (29) 4. sz. 357–375.).

A literációs készségekhez kapcsolódó módszertani háttér kialakításában esszenciális fontosságú a magyar anyanyelvi nevelési programokra való támaszkodás. A mostani univerzális gyakorlat szerint az iskolákba belépő gyermekek a magyar anyanyelvi oktatásban alkalmazott tananyagokból tanulnak írni, továbbá olvasni. Az ebből történő alfabetizálás sikeressége kérdéses, minthogy ezen tankönyvsomagokat a magyarul első nyelvi szinten beszélő kisiskolásokra szabják. Ez elsődlegesen a szóképzlet, valamint a nyelvi formák vonatkozásában jelent akadályt. A különféle szemléletű projektek közül a tanítási tapasztalatok alapján a Meixner-módszer bizonyult a leghatékonyabbnak az alfabetizálás szempontjából (Balázs – Ostorics – Szalay – Szepesi i.m. 65.). A diszlexia megelőzésre irányuló programokban alany diákok, ezen kívül az átlagos nevelési igényű magyar anyanyelvű diákok mellett a kétnyelvű diákok, ezen kívül a magyar mint idegen nyelvet diákok részére egyaránt ez a módszer a legmegfelelőbb, mivel figyelembe veszi a hangképzés, valamint betűformálás alkalmával fellépő interferenciajelenségeket (Meixner 1993). A módszertani alapelveket tekintve a betűsorrend, vagyis a betűk egymás utáni sorrendje követi a hangképzés sajátosságait, mely elkerüli a hangok, ezen kívül betűk hasonló mivoltából fakadó interferenciajelenségeket. Ez a hangok esetén az egymáshoz közel eső hangképzési mozzanatokot mutató hangok közti összemosódást jelenti, a betűknél a formai jegyek közti vizuális hasonlóságon alapuló felcserélést (Balázs – Ostorics – Szalay – Szepesi i.m. 65.).

II. A nyelvi tudatosság, az írásbeliség és az olvasás megalapozása óvodáskorban

Az utóbbi években megszorodtak azok a kognitív tudományi vizsgálatok, amik megerősítették az anyanyelvi készségek fejlettségi szintjének szerepét az olvasástanulásban. A kisgyermekkel való rendszeres időközönként történő beszélgetések, képeskönyv-nézegetések, kollektív olvasások, a ringatók, a mondókázások, esetleg egyéb nyelvi játékok nem pusztán a szókincs növekedését segítik elő, hanem a kommunikációs tapasztalatokon keresztül növelik a gyermek literációs ismereteinek a kialakulását (Juhász, 2017), nyelvi tudatosságát annak megértését és alkalmazását, hogy a nyelv hogyan működik, metanyelvi tudatosságát annak képességét, hogy a nyelvre tárgyként figyelünk, arról ítéleteket tudunk alkotni (Csirikné, 1998; Tóth, 2002).

2.1.A nyelvi tudatosság szintjei

A nyelvi, metanyelvi tudatosságnak a következő szintjeit különítjük el: fonológiai, ortográfiai, morfológiai, szintaktikai (morfoszintaktikai), szemantikai (morfoszemantikai), pragmatikai szint. Az olvasás egyszerű modelljében (Hoover–Gough, 1990) (olvasás = dekódolás + nyelvi megértés) a dekódoláshoz tartozik a betűzési, valamint a szóolvasási kompetencia. Ennek három legfontosabb komponense – Berningernek, valamint kollégáinak (2010) vizsgálata szerint – a fonológiai, morfológiai, valamint az ortográfiai tudatosság. A fonológiai tudatosság kifejlődésének feltétele az ép hallásra alapuló beszédhanghallás, a beszédhangok (fonémák) stabil kategóriáinak a kifejlődése, mely a beszéd zeneiségének észlelésére, az intonáció, a ritmus észlelésére épül. A fonológiai tudatosság az a kompetencia, hogy hozzá tudunk férni a szavak belső szerkezetéhez, a szavakban lévő hangokat fel tudjuk ismerni, képesek vagyunk azokat identifikálni, egymástól megkülönböztetni, valamint velük különféle műveleteket tudunk végezni (Csépe, 2006; Lőrincz–Kászonyné, 2009; Juhász–Kálló, 2017b). A fonológiai feldolgozásnak szerkezetileg két szintje van (Goswami, 2003): az észlelés a nagyobb egységtől halad a kisebb felé: megkülönböztetik fonológiai tudatosság szótagszintjét, valamint fonémaszintjét (Blomert–Csépe, 2012). A szótagtudat spontán, a ritmusészleléssel kapcsolatban fejlődő kompetencia (Goswami, 2011), ami hároméves korban már megnyilvánul mondókázás közben, példának okáért a beszédritmus, továbbá a

mozgásritmus összehangoltságában, amíg a fonématudatosság az írás-olvasás tanításához kötődik, ez következésképpen nem egy spontán fejlődő kompetencia. Amíg a szótagtudat egy ritmikai strukturális egységet jelöl, addig a fonématudat esetén a hangok megkülönböztető formánsaira (hangrezgés-összetevők: a képzés helye, módja, a zöngesség és az időtartam) helyeződik a hangsúly. Bővítés következménye képpen rövid jelentős eredmények érhetők el a tudatosságban (Csépe, 2006). Háromévesen inkább a mondókázáson, a szótagokon van a hangsúly, 5-6 évesen már a tudatos produkciót, fonémamanipulációkat is segíthetjük fejlődni (Csépe, 2006).

2.2. Játékos feladatok a nyelvi tudatosság és a literáció fejlesztéséért

Az alábbiakban egy-két játékos feladatot találsz a nyelvi tudatosság, továbbá a literáció fejlesztéséért: Szókirakó játék készíts egy szókirakó játékot, melyben a gyerekeknek különféle betűkből szükséges összeállítaniuk szavakat. Ez segíthet nekik abban, hogy felismerjék a betűket, valamint megtanulják azokat helyesen összeállítani. Rímek felismerése játsszatok egy olyan játékot, ahol a gyerekeknek rímet szükséges találniuk egy adott szóra. Példának okáért mondj egy szót, példának okáért „macska”, valamint kérdezd meg a gyerekeket, hogy milyen más szavakat tudnak, amik rímelnék rá. Hangok azonosítása készíts egy hangok azonosítására épülő játékot. Példának okáért mutass képet egy állatról, ezen kívül kérdezd meg a gyerekeket, hogy melyik hanggal kezdődik az állat neve. Ez segíthet nekik abban, hogy felismerjék a hangokat, továbbá azokat összekapcsolják a jó betűkkel. Kép, valamint szó párosítás készíts kártyákat képekkel, valamint a hozzájuk tartozó szavakkal. A gyerekeknek fel szükséges ismerniük a képeket, továbbá hozzá szükséges párosítaniuk a jó szavakkal. Ez segíthet nekik abban, hogy kapcsolatot teremtsenek a szavak, valamint a hozzájuk tartozó képek között. Mondókák, valamint rímek tanítsd meg a gyerekeknek különféle mondókákat, ezen kívül rímeket, ezen kívül játsszatok egy olyan játékot, ahol ki szükséges egészíteniük a mondatokat, esetleg a rímeket. Ez segíthet nekik abban, hogy fejlesszék a hangérzéküket, ezen kívül megismerjék a nyelvi ritmust. Olvasási felfedező készíts egy felfedező játékot, ahol a gyerekeknek különféle feladatokat szükséges megoldaniuk az olvasással kapcsolatban. Példának okáért találjanak meg bizonyos szavakat egy könyvből, esetleg olvassanak el egy rövid szöveget, majd válaszoljanak kérdésekre. Ezek a játékos feladatok nem pusztán szórakoztatóak, de segítenek a gyerekeknek fejleszteni a nyelvi tudatosságukat, ezen kívül a literációs készségeiket is. Fontos, hogy a játékokat játékosan,

ezen kívül nyomásmentesen alkalmazzuk, hogy a gyerekek örömmel vegyenek részt a fejlesztésen (Gyarmathy,2020).

2.3. Az óvoda és az írásbeliség

A gyerekek korai elemi szinten már óvodás korban tanítani szükséges írni, olvasni, ezen kívül számolni a gyerekeket, mert erre esetleg később nem lesz lehetőségük. A 19. század végére azonban Európa-szerte (nálunk 1883-tól) megszüntették ezt a káros gyakorlatot. Helyette beszéd-és értelemgyakorlatokkal készítették elő a gyerekeket arra, hogy az iskolába lépve sajátítsák el majd ezeket az esszenciális készségeket (Juhász, Kálló, 2017).

Érdekes módon 100 évvel a későbbiekben, az 1980-as évek alatt ismét felmerült a korai olvasástanítás gondolata Amerikában. Ugyanis a Szputnyik-sokk következménye képpen úgy gondolták, hogy ha korán, már az óvodában elkezdenek olvasni a gyerekek, a felnövekvő korcsoport olyan jelentős tudás-előnyhöz juthat, mellyel a tudomány, továbbá a technika világában megelőzheti az Amerikai Egyesült Államok a szovjeteket. Ez azonban nem így történt: inkább a pszichiátriai rendelők forgalma megnőtt meg, megtelt óvodás korú páciensekkel, akik neurotikus szimptomákat produkáltak az életkorukhoz, valamint fejlettségükhöz nem illeszkedő követelménytámasztás okán. Azon felül a követő mérések bebizonyították, hogy az olvasni tanított óvodások 12 éves korukra elveszítették korán szerzett előnyüket azokkal a társaikkal szemben, akiket nem olvasni tanítottak idő előtt, hanem igényes, inger gazdag anyanyelvben nevelkedtek, ezen kívül sokrétű anyanyelvi tapasztalat birtokában az iskolában kezdték meg az olvasás, valamint az írás megtanulását (Juhász, Kálló, 2017).

Bár gyakorlatból tudjuk, hogy a 4-5 évesek jellemzően élénk érdeklődést mutatnak a betűk világa iránt, viszont ez nem jelenti azt, hogy az olvasás, továbbá az írás megtanítása az óvoda teendője lenne. Helyette olyan kompetenciák bővítésére van szükség, amik alkalmassá teszik az iskolakezdés idejére a kisgyereket az olvasás-írás jelrendszerének megismerésére, az írásmozgások, valamint a kézírás technikájának elsajátítására. Az írástanulás feltételrendszerének fejlesztési feladatai: Verbális fejlesztés: szókincs, beszédészlelés, beszédértés, rövid, ezen kívül távlati verbális memória, valamint előhívás, vizuális, valamint verbális szerialitás, ritmusészlelés (Juhász, Kálló, 2017).

- Elemi tapasztalatok az anyanyelvről: hangok, szavak, szó részek, mondatok konkrét tapasztalásra épülő megkülönböztetése, játékos felismerése.

- Értelmi fejlesztés: logikai-elemző gondolkodás: megfigyelés, elemzés szintézis, szekvenciális gondolkodás, sorrendiség, figyelem, emlékezet, képzelet- képteremtő képesség
- Mozgásfejlesztés: testséma, tájékozódás térben, valamint síkban, irányfelismerés, mozdulatok követése – tapintás, ritmusérzék, vizuális kép, valamint mozgás összekapcsolása, egyszerű írásmozgások.
- Szokásalakítás: a kéz dominanciájának erősítése, írószerfogás, feladattudat.
- Attitűdformálás: az írásbeliség iránti érdeklődés, tevékenység motiváció, továbbá türelem, kiváras. (Juhász, Kálló, 2017).

2.3.1. Az olvasás és az írás előkészítése a gyerekek szemszögéből

Az olvasás, valamint az írás előkészítése a gyerekek szemszögéből kiemelten fontos, ezen kívül izgalmas mechanizmus, melyben számos élményen, valamint tevékenységen keresztül fedezik fel a nyelvet, valamint annak szemléltetés erejét. Íme egy-két lényeges szempont a gyerekek szemszögéből:

Játékosság, továbbá kreativitás a gyerekek részére az olvasás, ezen kívül az írás elsődlegesen játék, ezen kívül leleményesség. Szeretnek mesélni, rajzolni, színezni, ezen kívül ezen tevékenységek alkalmával felfedezik a szavak, valamint a nyelv erejét. Fontos, hogy az olvasás, továbbá az írás előkészítése is játékos, szórakoztató módon történjen.

Érdeklődés, ezen kívül kíváncsiság a gyerekek jellemzően kíváncsiak, valamint érdeklődők a körülöttük lévő világ iránt. Az olvasás, továbbá az írás előkészítése alkalmával releváns, hogy olyan témákkal, továbbá tevékenységekkel foglalkozzunk, amik felkeltik az érdeklődésüket, valamint motiválják őket a tanulásra (Csépe,2006).

Kis lépések, továbbá fokozatos fejlődés a z olvasás, valamint az írás megtanulása fokozatos mechanizmus, mely kis lépésekből áll. Fontos, hogy a gyerekeknek lehetőségük legyen lépcsőzetesen fejleszteni a nyelvi készségeiket, valamint hogy támogassuk őket az egyre bonyolultabb szövegek, valamint írások megértésében, ezen kívül létrehozásában.

Szuverenitás, továbbá sikerélmények a z olvasás, továbbá az írás előkészítése alkalmával releváns, hogy lehetőséget adjunk a gyerekeknek arra, hogy önállóan próbálkozzanak, valamint kísérletezzenek a nyelvvel. Fontos, hogy dicsérjük, valamint megerősítsük őket az összes sikeres lépés után, hogy növeljük az önbecsülésüket, ezen kívül motivációjukat.

Társadalmi alcsoport, valamint együttműködés az olvasás, továbbá az írás fejlesztése alkalmával releváns, hogy lehetőséget adjunk a gyerekeknek arra, hogy együtt dolgozzanak

másokkal, ezen kívül megosszák egymással az ötleteiket, ezen kívül gondolataikat. Az olvasási, valamint írási tevékenységek alkalmával kialakuló közösségi élmények segíthetnek megerősíteni a gyerekek kapcsolatait, ezen kívül segíteni egymást a fejlődésben.

Az olvasás, valamint az írás előkészítése a gyerekek szemszögéből következőképpen egy izgalmas, ezen kívül kalandos mechanizmus, mely alkalmával felfedezik a nyelvet, továbbá annak sokszínűségét, továbbá mely segíti őket abban, hogy sikeresen, valamint örömmel alkalmazzák azt az élet későbbi szakaszaiban (Csirikné, 1998).

2.3.2. Az írás és olvasás előkészítése az óvodapedagógus szemszögéből

Az óvodapedagógusoknak kulcsfontosságú szerepük van az írás, valamint az olvasás előkészítésében. Az óvodapedagógusoknak számos módszert, továbbá tevékenységet szükséges alkalmazniuk annak érdekében, hogy a gyermekek felkészüljenek az írás, ezen kívül az olvasás világára. Íme egy-két szempont az óvodapedagógusok szemszögéből:

Játék alapú tanulás az óvodapedagógusoknak releváns szerepük van abban, hogy játékos, továbbá interaktív tevékenységeket tervezzenek, ezen kívül vezessenek be, amik segítik a gyerekeket az írás, ezen kívül az olvasás előkészítésében. Játékos tevékenységek, példának okáért szerepjátékok, mondókák, dalok, továbbá kézműves programok segíthetnek a gyerekeknek megismerni, továbbá megérteni a nyelvet, ezen kívül annak szerkezetét. Vizuális segítségnyújtás az óvodapedagógusoknak releváns szerepük van abban, hogy vizuális támogatást nyújtsanak a gyerekeknek az írás, ezen kívül az olvasás tanulása alkalmával. Plakátok, kártyák, táblák, valamint egyéb vizuális instrumentumok segíthetnek a gyerekeknek az ABC betűinek, továbbá más releváns nyelvi fogalmaknak a megismerésében. Differentiálás, továbbá individuális figyelem az óvodapedagógusoknak figyelmet szükséges fordítaniuk a gyermekek individuális szükségleteire, továbbá képességeire az írás, továbbá az olvasás előkészítése alkalmával. Fontos, hogy differenciálják a tanítást, ezen kívül különböző módszereket alkalmazzanak annak érdekében, hogy az összes gyermek sikeres legyen az írás, továbbá az olvasás terén. Könyvek, ezen kívül történetmesélés az óvodapedagógusoknak lényeges szerepük van abban, hogy megismertessék a gyermekeket a könyvek, valamint a történetmesélés világával. Rendszeres időközönként történő olvasási idők, továbbá történetmesélési tevékenységek segíthetik a gyermekeket abban, hogy szeressék az olvasást, ezen kívül megértsék annak fontosságát. Kommunikáció, ezen kívül szülői bevonás az

óvodapedagógusoknak releváns szerepük van abban, hogy kommunikáljanak a szülőkkel az írás, ezen kívül az olvasás előkészítéséről, továbbá hogy bevonják őket a processzusba. Szülői tájékoztatók, munkalapok, valamint otthoni gyakorlatok segíthetik a szülőket abban, hogy segítsék a gyerekek írás-, ezen kívül olvasásfejlesztését az otthoni miliőben is. Az óvodapedagógusoknak következésképpen sokféle módszert szükséges alkalmazniuk az írás, valamint az olvasás előkészítése alkalmával annak érdekében, hogy a gyermekek sikeresen, továbbá örömmel fejlődjenek a nyelvterületen. Fontos, hogy a tevékenységek játékosak, differenciáltak, ezen kívül összpontosítsanak a gyermek individuális szükségleteire, ezen kívül érdeklődésére (Blomert,Csépe,2012).

III. A család és az írásbeliség

A család és az írásbeliség kapcsolata sokszor szoros és összetett. Az írásbeliség, mint készség, és az írásbeli kommunikáció, mint forma mind fontos szerepet játszanak a családi életben.

Családi kommunikáció: Az írásbeliség lehetőséget ad arra, hogy a családtagok megoszthassák gondolataikat, érzéseiket és információkat egymással, akár az otthoni üzenőtáblán, családi csoportchaten vagy egyéb írásos kommunikációs eszközön keresztül. Ez segíthet az érzelmek kifejezésében és az együttműködésben.

Családi történetek: Az írásbeliség lehetővé teszi a családi történetek, emlékek és fontos események megőrkítését. Családfák, naplók, levelezések és más írott dokumentumok révén a családtagok továbbadhatják örökségüket és kulturális identitásukat a következő generációknak.

Kommunikációs készségek fejlesztése: Az írásbeliség gyakorlása segíthet a családtagoknak a kommunikációs készségeik fejlesztésében, beleértve az íráskészséget, az érvelést és a problémamegoldást. Ezek az készségek hasznosak lehetnek az iskolában, a munkahelyen és a személyes kapcsolatokban is.

Kreativitás és kifejezőkészség: Az írásbeliség lehetőséget ad a családtagoknak arra, hogy kifejezzék kreativitásukat és egyedi hangjukat. Versek, történeteket, naplókat vagy akár recepteket írhatnak, amelyek segítenek kifejezni az egyéni élményeket és érzéseket.

Kapcsolatok távoli családtagokkal: Az írásbeliség lehetőséget nyújt a kapcsolattartásra távoli családtagokkal, barátokkal és ismerősökkel. E-mail, levélírás vagy online üzenetküldés révén a családtagok megoszthatják egymással az életük eseményeit és tapasztalatait, még akkor is, ha távol vannak egymástól földrajzilag (Gósy,2005).

3.1.A szülők írásbeliséggel kapcsolatos attitűdjei

A szülők írásbeliséggel kapcsolatos attitűdjei nagyban változhatnak kulturális, ezen kívül társadalmi háttérüktől függően. Az írásbeliség fontosságát, valamint értékét illetően sok faktor befolyásolja, beleértve az oktatási rendszert, a családi értékeket, valamint az individuális tapasztalatokat is.

Kulturális hátterek különféle kultúrák eltérő értéket tulajdonítanak az írásbeliségnek. Példának okáért olyan kultúrákban, ahol tradicionálisan hatalmas hangsúlyt fektetnek az

írásos kommunikációra, valamint a tanulásra, a szülők feltételezhetően nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az írásbeliség fejlesztésének.

Oktatási rendszer az oktatási rendszer is befolyásolja a szülők attitűdjét az írásbeliséggel kapcsolatban. Példának okáért olyan államokban, ahol az oktatási rendszer hangsúlyt fektet az írásbeliség bővítésére, valamint az olvasásra, a szülők feltételezhetően nagyobb figyelmet fordítanak erre.

Családi értékek, továbbá szokások a szülők saját tapasztalatai, továbbá értékrendje is meghatározza attitűdjüket az írásbeliséggel kapcsolatban. Ha a szülőknek megfelelő tapasztalataik vannak az olvasás, ezen kívül az írás terén, feltételezhetően nagyobb valószínűséggel fogják értékelni, továbbá támogatni gyermekük írásbeli készségeinek fejlesztését (Adamikné,1993).

Kommunikációs környezet a család kommunikációs környezete is befolyásolja a szülők attitűdjét az írásbeliséggel kapcsolatban. Ha a családban sok esetben olvasnak, ezen kívül írnak, ezen kívül pozitív kommunikációs mintákat látnak, abban az esetben nagyobb valószínűséggel fognak segítséget nyújtani a gyermek írásbeli fejlesztéséhez.

Ökonómiai, továbbá társadalmi helyzet a szülők ökonómiai, továbbá társadalmi helyzete is befolyásolhatja attitűdjüket az írásbeliséggel kapcsolatban. Az alacsony jövedelmű családok esetén példának okáért az oktatási alternatívák korlátozottabbak lehetnek, ami befolyásolhatja a szülők hozzáállását az írásbeliséggel kapcsolatban.

Ezen faktorok együttesen határozzák meg a szülők attitűdjét az írásbeliséggel kapcsolatban. Fontos, hogy az oktatási rendszerek, ezen kívül más szociális intézmények segítsék, ezen kívül erősítsék az írásbeliséget, hogy minél több gyermek részére biztosítani lehessen az írásbeli készségek fejlesztését, továbbá az olvasáshoz való hozzáférést (Csépe,2006).

3.2.A gyermek otthoni írásbeliséggel kapcsolatos tevékenységei

Az otthoni írásbeliséggel kapcsolatos tevékenységek fontosak a gyerekek írásbeli készségeinek fejlesztésében, továbbá az olvasás szeretetének kialakításában. Íme egy-két javaslat:

Olvasás az otthoni olvasás az egyik leginkább hatékony módja az olvasási készségek fejlesztésének. A szülők, továbbá gondviselők olvashatnak a gyermeknek esténként, esetleg bármikor, amikor lehetőségük van rá. Fontos, hogy a gyermek könyveket válasszon, amik érdeklők, ezen kívül hogy az olvasás legyen egy pozitív, továbbá élvezetes élmény.

Könyvkritika írása a gyermek írhat egy egyszerű könyvkritikát az olvasott könyvről. Ez segíti őket abban, hogy megértik, továbbá kifejezzék véleményüket a történetről és fejleszti az íráskészségeiket.

Történetírás bátorítsd a gyermeket arra, hogy írjon saját rövid történeteket, esetleg kisregényeket. Adj nekik különféle témákat, esetleg inspirációt, ezen kívül ösztönözd őket, hogy használják a kreativitásukat, ezen kívül fantáziájukat.

Levélírás segítsd a gyermeket abban, hogy leveleket írjon családtagoknak, barátoknak, esetleg akár fiktív karaktereknek. Ez nem pusztán az íráskészségeket fejleszti, hanem segít abban is, hogy megtanulják, hogyan kommunikáljanak írásban másokkal.

Naplóírás bátorítsd a gyermeket, hogy tartsanak naplót, esetleg naplót, melyben leírják a mindennapi élményeiket, valamint gondolataikat. Ez nem pusztán az íráskészségeket fejleszti, hanem segít abban is, hogy megértsék, továbbá feldolgozzák az érzéseiket.

Játékos nyelvi tevékenységek szervezz játékos nyelvi tevékenységeket, példának okáért szókirakót, keresztrejtvényt, esetleg szóösszerakó játékot. Ezek a tevékenységek nem pusztán szórakoztatóak, de segítenek a gyermeknek abban is, hogy fejlessze a szókincsét, továbbá a nyelvi készségeit.

Fontos, hogy az otthoni írásbeliséggel kapcsolatos tevékenységek élvezetesebbek, továbbá pozitívak legyenek a gyermek részére, továbbá hogy ne legyenek túlzott nyomás alatt. Az otthoni miliő ideális lehetőséget nyújt a gyermek részére arra, hogy gyakorolja az írást, továbbá az olvasást, miközben élvezzi a leleményes szellemiségű terminus, ezen kívül a szórakozás élményét (Juhász, Kállói, 2017).

3.3. Az idősebb testvérek szerepe az óvodáskorú gyermek literációs képességeinek kialakulásában

Az idősebb testvéreknek lényeges szerepük lehet az óvodáskorú gyermek literációs képességeinek kialakulásában. Az idősebb testvérek sok esetben példaként szolgálnak a fiatalabb korúak részére, ezen kívül természetes úton részt vesznek az ő fejlődésükben, valamint tanulásukban. Íme egy-két stílus, ahogyan az idősebb testvérek hozzájárulhatnak a literációs kompetenciák kialakulásához:

Előadás, valamint olvasás az idősebb testvérek lehetnek megfelelő példái az olvasásnak, ezen kívül az előadásnak. Ha az idősebb testvérek sok esetben olvasnak könyveket, esetleg meséket az óvodás testvéreiknek, az segíthet abban, hogy a fiatalabb korúak is érdeklődést mutassanak az olvasás iránt.

Támogatás a tanulásban az idősebb testvérek segíthetnek a fiatalabb korúaknak az írásbeliség, valamint az olvasás elsajátításában. Példának okáért segíthetnek nekik az ABC betűinek, ezen kívül szavaknak a tanulásában, esetleg akár mesét olvashatnak velük, ami segíthet a nyelvi készségek fejlesztésében (Juhász,Kállói,2017).

Játékos tevékenységek az idősebb testvérek, valamint az óvodások közti kollektív játékos tevékenységek is segíthetnek a literációs kompetenciák fejlesztésében. Példának okáért játékos szókirakók, keresztrejtvények, esetleg betűkkel, továbbá szavakkal kapcsolatos játékok lehetnek szórakoztató, valamint interaktív módja annak, hogy a gyerekek megismerjék a nyelvet, továbbá annak szerkezetét.

Pozitív példaadás az idősebb testvérek pozitív precedenst mutathatnak a fiatalabb korúak részére az olvasás, valamint az írás iránti érdeklődés, valamint elköteleződés vonatkozásában. Ha az idősebb testvérek élvezik az olvasást, továbbá az írást, az inspirálhatja a fiatalabb korúakat is, hogy ugyanezt tegyék.

Kollektív beszélgetések, ezen kívül történetmesélés az idősebb testvérek, ezen kívül az óvodások közti kollektív beszélgetések, valamint történetmesélés is segíthet a literációs kompetenciák fejlesztésében. Ez segíthet a gyerekeknek abban, hogy kifejezzék magukat verbálisan, valamint fejlesszék a szókincsüket, valamint a nyelvi készségeiket.

Összességében az idősebb testvéreknek hatalmas hatása lehet a fiatalabb korú testvérek literációs képességeinek kialakulásában. Fontos, hogy az idősebbek segítsék, továbbá bátorítsák a fiatalabb korúakat az olvasás, továbbá az írás terén, továbbá hogy pozitív precedenst mutassanak számukra az olvasás iránti szeretet, ezen kívül elhivatottság vonatkozásában (Juhász,Kállói,2017).

3.4.A nemek jelentősége az írásbeliség kialakulásában

A nemeknek jelentős szerepük van az írásbeliség kialakulásában, noha ez a szerep kultúrától, ezen kívül szociális környezettől függően változhat. Egy-két lényeges szempont a nemek szerepéről az írásbeliség kialakulásában:

Kulturális normák, továbbá elvárások több kultúrában, ezen kívül társadalomban vannak olyan kulturális normák, ezen kívül elvárások, amik befolyásolják, hogy mennyire bátorítják, esetleg korlátozzák a különféle nemek írásbeli tevékenységeit. Példának okáért egyes társadalmakban a lányokat bátorítják arra, hogy írjanak naplót, esetleg leveleket, amíg a fiúkat inkább más tevékenységekre ösztönzik.

Szülői, ezen kívül oktatási hozzáállás aszülők, továbbá az oktatási intézmények hozzáállása is lényeges szerepet játszik az írásbeliség kialakulásában. Ha a szülők, továbbá

az oktatók támogatják, valamint bátorítják mindkét nemet az írásbeli tevékenységekben, az segíthet abban, hogy mind a nők, mind a férfiak fejlesszék az íráskészségeiket.

Nyelvi minták, ezen kívül szerepek az írásbeliség kialakulásában szerepet játszhatnak a nyelvi minták, valamint szerepek is, melyeket a gyerekek a családjuktól, barátaiktól, esetleg a média által kapnak. Ha a gyerekek olyan nyelvi mintákat látnak, melyekben mindkét nem egyenlően vesz részt az írásbeli kommunikációban, az segíthet abban, hogy mind a nők, mind a férfiak magabiztosabbak legyenek az írásbeli tevékenységekben.

Társadalmi segítség, továbbá közösség a gyerekek írásbelisége sok esetben fejlődik a társadalmi segítség, továbbá a közösségi környezetükben. Ha a gyerekek olyan közösségbe tartoznak, ahol mindkét nemet bátorítják, valamint támogatják az írásbeli tevékenységekben, az segíthet abban, hogy mind a nők, mind a férfiak fejlesszék az íráskészségeiket.

Lényeges hangsúlyozni, hogy az összes gyerek egyedi, ezen kívül az írásbeliség kifejlődése az individuális körülményektől, valamint képességektől függ. A nemek közti egyenlőség előmozdítása az írásbeliség terén kulcsfontosságú célkitűzés,, továbbá lényeges, hogy az összes gyermeket egyenlően támogassanak, továbbá bátorítsanak az írásbeli tevékenységekben, ,független módon nemüktől (Tóth,Csépe,2009).

IV. A literációs képességek alapozása kora- és kisgyermekkorban

A kutatás anyaga és módszerei

A kutatás célja: hogy megvizsgáljam az óvodások körében a literációs képességeket. A nyelvi tudatosságot, az írásbeliség funkciójának ismeretét, a vizuális kommunikáció szokásai, az írás-olvasás esemény gyakoriságát.

A kutatás helye: Google Forms

Hipotézis:

- Feltételezem, hogy a literációs képesség Magyarországon fejlettebb, mint Kárpátalján
- Feltételezem, hogy a vizuális kommunikáció szokásai lányoknál jobban kialakult, mint fiúknál.
- Feltételezem, hogy a nyelvi tudatosság ki van fejlődve a gyermekek körében.
- Feltételezem, hogy a nagycsoportosoknál, már elkezdődött az írás és olvasásának a kialakulása.

A kutatás módszerének bemutatása

Felmérésünket az online kérdőíves módszerrel végeztük, a kapott adatokat kért országra lebontva, nemenként és korcsoportonként mutatjuk be. Majd az eredményeket diagram formátumban rögzítettük.

A kérdőívben felvetett kérdéseket négycsoportra oszthatjuk:

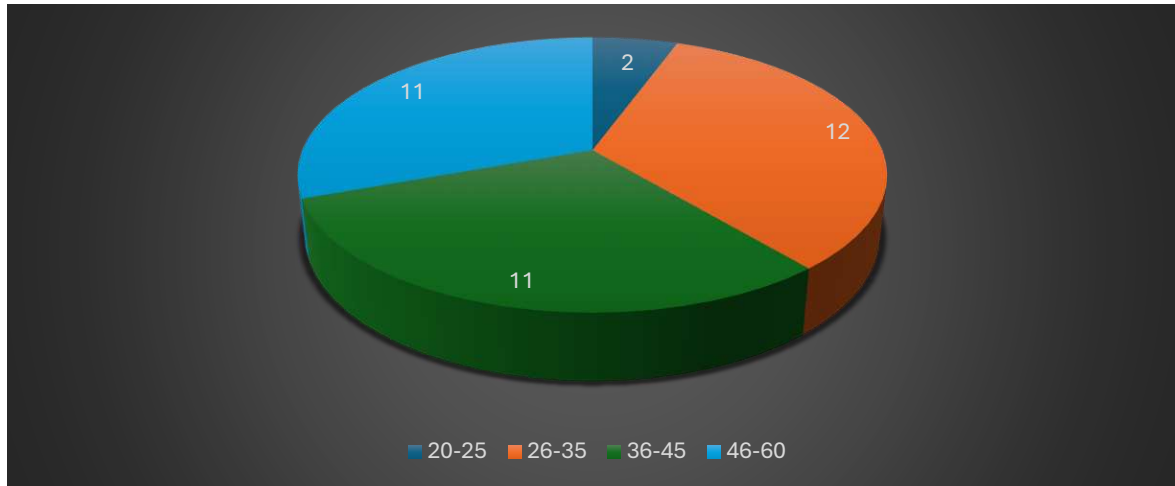
- Nyelvi tudatosság
- Az írásbeliség funkciójának ismerete
- A vizuális kommunikáció szokásai (az írásbeliséghez köthető technikai tudás)
- Az írás-olvasás esemény gyakorisága

Az eredmények elemzése

Az kérdőív elején szerettem volna meg tudni, az óvodapedagógusok életkorát, legmagasabb végzettségét, lakhelyét és hogy hány éve van a szakmában. Aztán a gyerekek életkorát és nemét. Az követően pedig, a négycsoportra bontott kérdéseket elemeztem.

Kérem, jelölje meg életkorát!

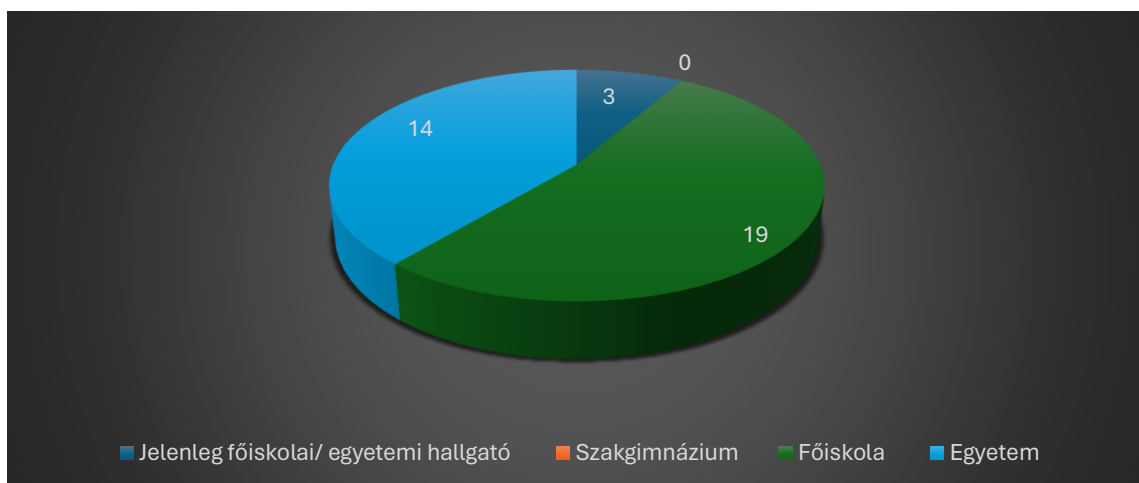
A kutatásomban először az óvodapedagógusoknak az életkorát akartam megtudni, amin itt látható is, hogy a legtöbb a 26-35 éves korosztályban vannak. A kitöltöttek között a legkevesebben vannak a 20-25 évesek, ez amiatt itt lehet, mivel még tanulnak vagy pályakezdők.

1.diagram: Az óvodapedagógusok életkora

Önnek mi a legmagasabb végzettsége?

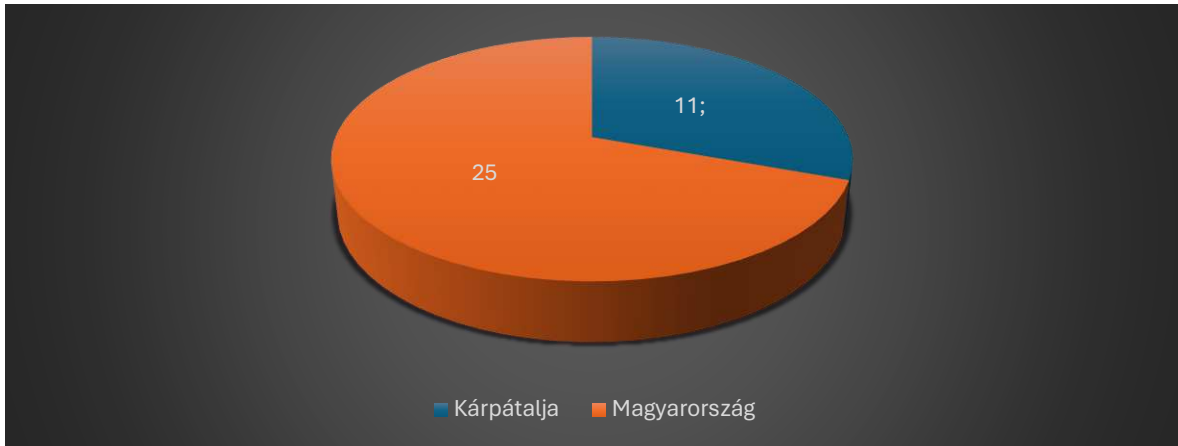
A kitöltöttek között 19-en vannak akik főiskolai végzettséggel rendelkeznek. 14 akik egyetemet is végzet. 3 volt még akik jelenleg is tanulnak munka közben.

2.diagram: Az óvodapedagógusoknak az végzettsége

Mi az Ön lakhelye?

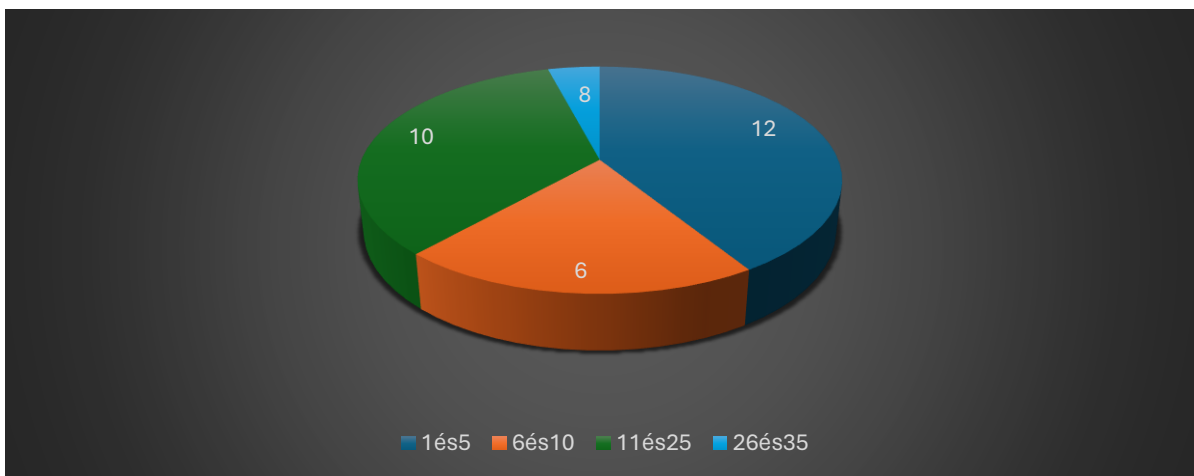
A kitöltöttek között 25-en Magyarországon élnek vagy dolgoznak. 11 pedig Kárpátalján él és dolgozik.

3.diagram:Az óvodapedagógusok lakhelye

Hány éve van óvodapedagógiai szakmában?

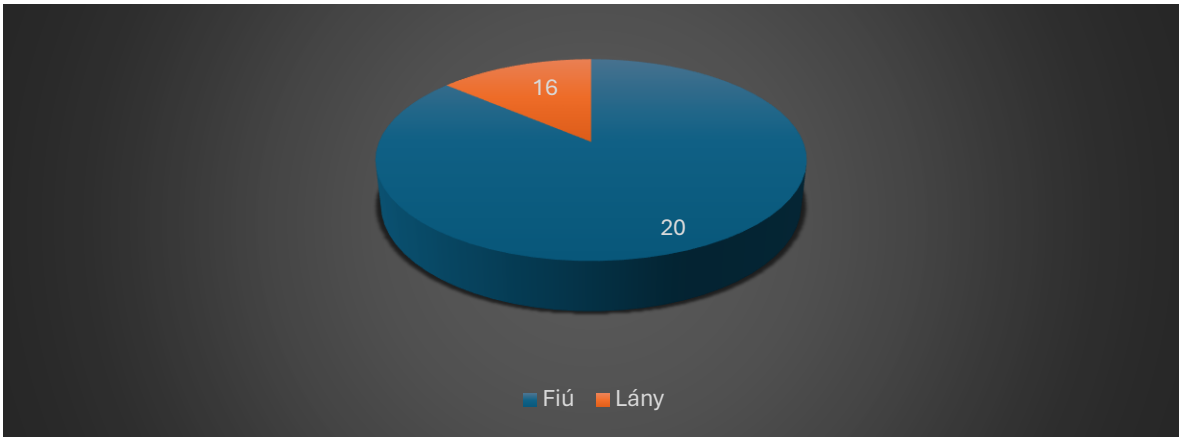
Óvodapedagógusi szakmában a többsége még pályakezdő, 8-an pedig már 26-35 éve a szakmában vannak. A statisztika is azt mutatja, hogy idősebb korosztály már nagyon kevesen vannak a pályán

4.diagram:Óvodapedagógusok szakmai éve

A gyermek neme

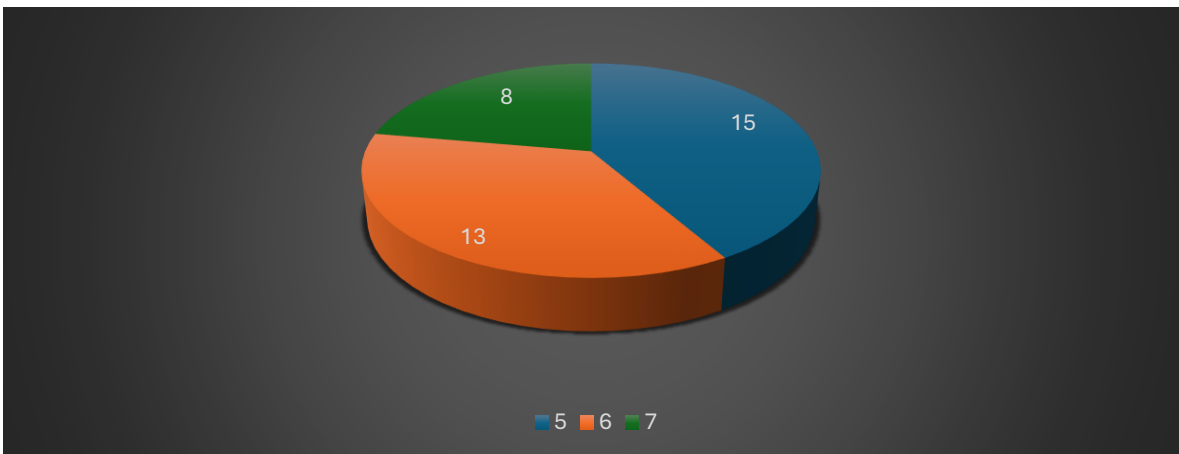
Akikről kitöltötték a kérdőívet, azok többségben vannak a fiúk mint a lányok

5.diagram: A gyermekek nemi felosztása

A gyermek életkora

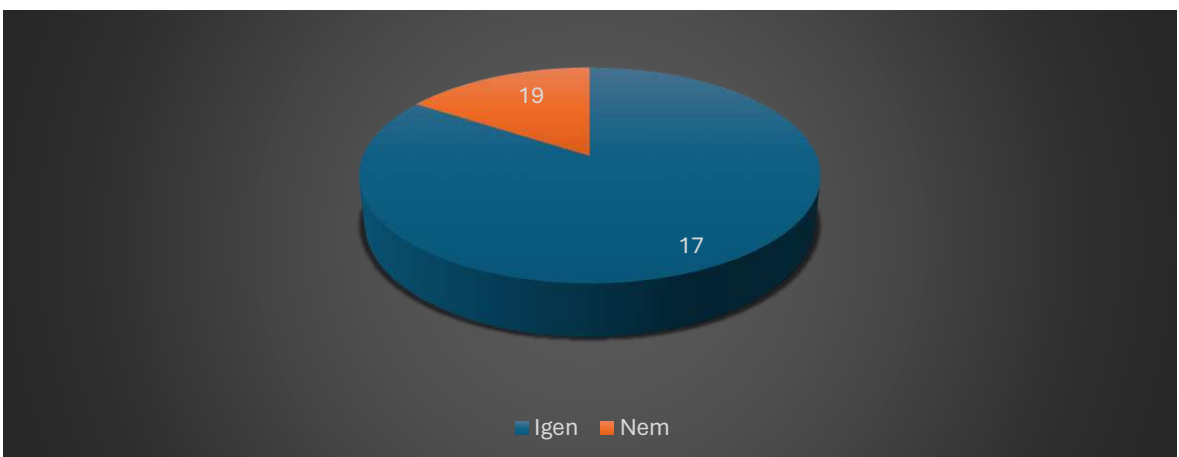
Jól látszik, hogy eléggé vegyes lett három korosztály. De az 5 és 6 évesek többségben vannak, mint a 7 évesek. Itt láthatjuk, hogy valamelyik oviban a 7 évesek is vannak.

6.diagram: A gyermekek életkora

Nyelvi tudatosság

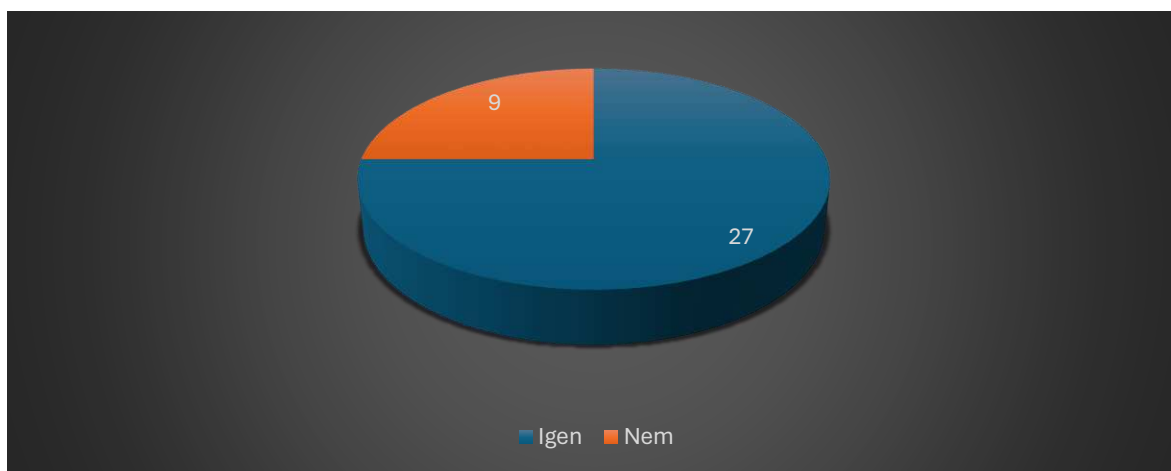
1. Tud szótagolni

7.diagram:A gyermek szótagolása

Az óvodás gyerekek már képesek egyszerű szavakat szótagolni. Általában ebben az időszakban fejlesztik a beszédüket és tanulják meg a nyelvi alapokat, beleértve a szótagolást is. A szótagolás segít nekik megérteni a szavak szerkezetét és hangzását. A szótagolás gyakorlása játékos formában vagy ritmusos mondókák segítségével lehet hatékony és szórakoztató módszer az óvodások számára. A gyerekeknél itt megoszlik a szótagolás tudása.

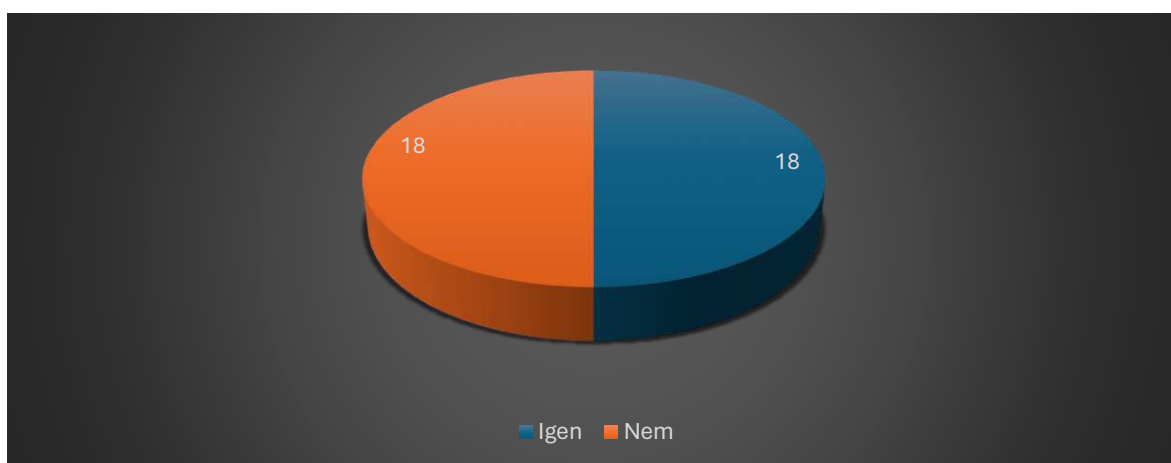
2. Van némi fogalma a mondatról, szóról, szótagról.

8.diagram:A mondatról, szóról, szótagról való fogalma

Általában az óvodás korú gyerekek már ismernek némi fogalmat a mondatokról, szavakról és szótagokról. Természetesen ez a tudás még nagyon alapvető szinten van, de az óvodai tevékenységek és a mindennapi kommunikáció során fokozatosan fejlődik.

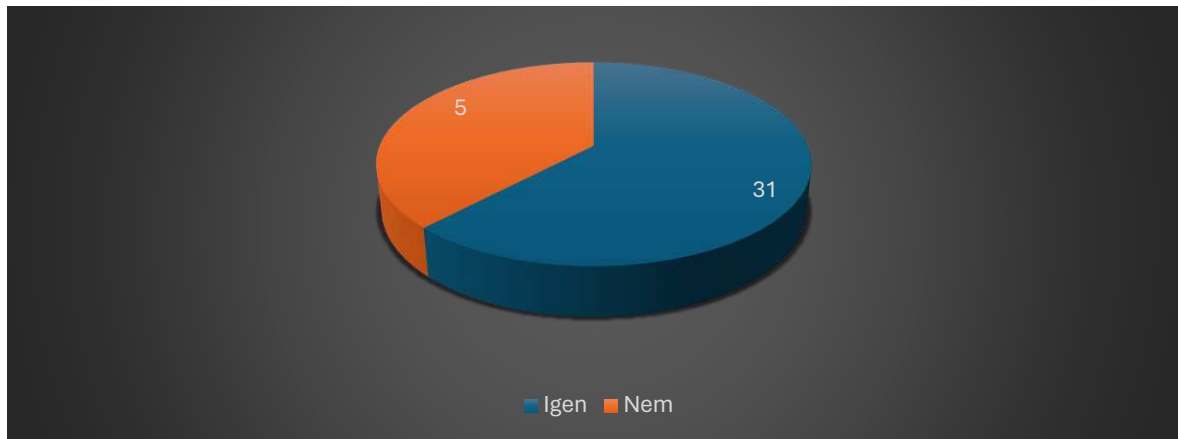
3. Meg tudja állapítani a hangok helyzetét a szavakban.

9.diagram:A hangok helyzete a szavakban

Az óvodás gyerekek általában még nem rendelkeznek azzal a szintű tudással és képességgel, hogy pontosan meg tudják határozni a hangok helyzetét a szavakban, mint például a betűk sorrendjét vagy a hangok pontos helyét. Általában az óvodások inkább a szavakat és a hangokat azonosítják, és gyakran tanulják meg azokat a kontextus és az ismételt gyakorlás révén.

4. Tisztában van a gyermek azzal, hogy a beszédhangokat a papírra írt (nyomtatott) jelek képviselik.

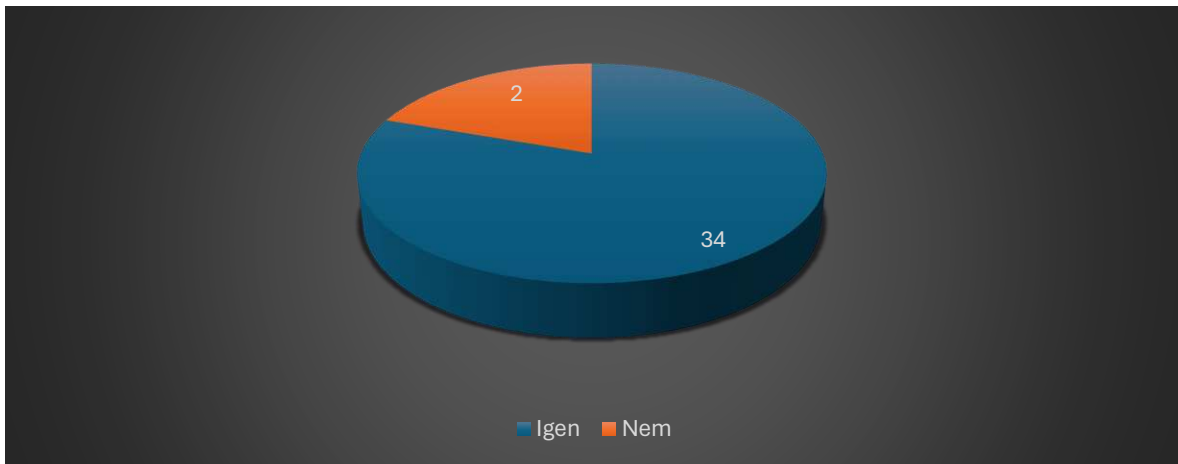

10.diagram: Beszédhangok papírra írt jele

Az óvodás gyerekek általában még nem teljesen értik meg, hogy a beszédhangokat a papírra írt vagy nyomtatott jelek képviselik. Bár sokan ismerhetik a betűket és azok alapvető hangokat hordozó jelentését, de a betűk és a hangok közötti kapcsolatot még nem mindig értik teljesen. Az óvodások gyakran tanulnak meg betűket és számokat, de ezeket inkább az azonosítás és a felismerés szempontjából ismerik meg, nem feltétlenül azért, mert értik, hogy ezek a jelek képviselik a hangokat vagy szavakat.

Az írásbeliség funkciójának ismerete

5. A gyermek tudja, hogy amit mondunk, azt le lehet írni, amit leírunk, el lehet olvasni. Mások gondolatait nemcsak a beszédből, hanem a leírt szövegből is megtudhatjuk.

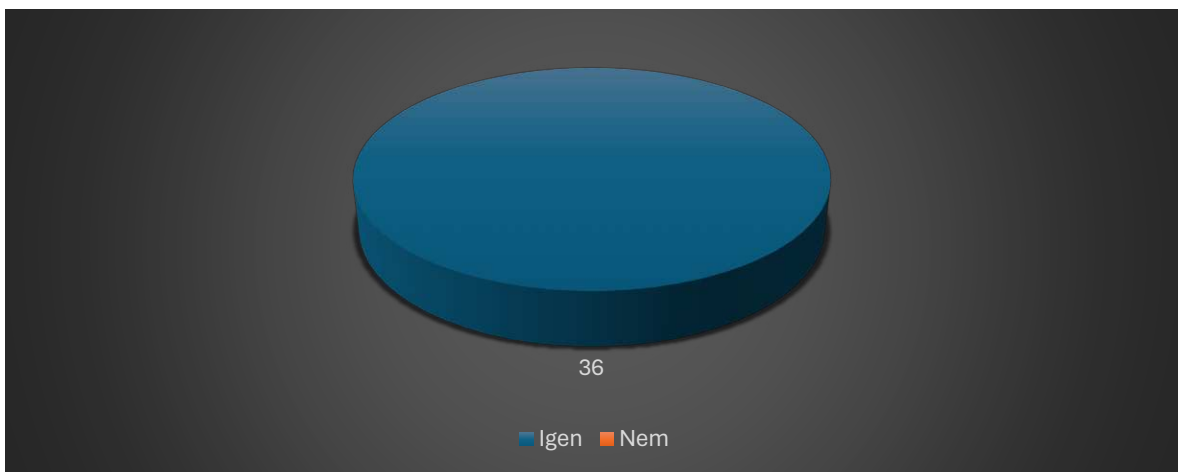

11.diagram: A gyermek tudja, hogy amit mondunk, azt le lehet írni

Az óvodások gyakran még csak most tanulják meg a nyomtatott vagy írott szavak és mondatok jelentését, de még nem feltétlenül értik meg a szövegírás és olvasás folyamatát. Az óvodások általában a könyvek és írott anyagok vizuális elemzésénél kezdenek eljutni a szöveg tartalmának megértéséig, de ebben az időszakban még csak az egyszerű szavakat és rövid mondatokat tudják megérteni.

A vizuális kommunikáció szokásai (az írásbeliséghez köthető technikai tudás)

6. Tudja, milyen eszközökkel lehet írni.

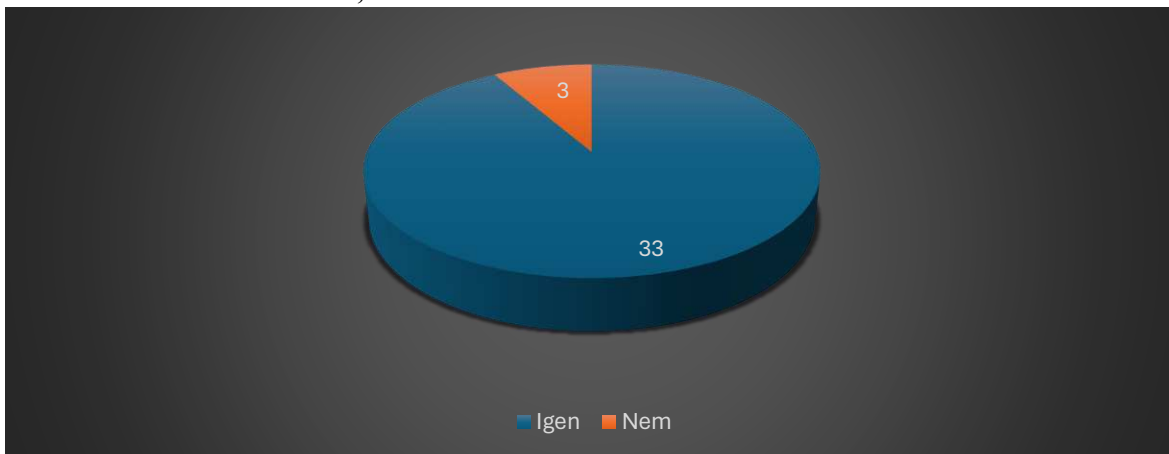

12.diagram: Eszköz amivel lehet írni

Ismerik a leggyakoribb íráseszközöket, mint például a ceruzát, a filctollat és a zsírkrétát. Ezeket az eszközöket gyakran használják a színezéshez, rajzoláshoz és játékhöz az óvodában és otthon is. Azonban az írás, mint nyelvi tevékenység, és az íráseszközök használata között különbség van. Bár az óvodások tudhatják, hogy milyen eszközökkel lehet rajzolni vagy színezni, nem feltétlenül értik meg az írás folyamatát vagy az íráshoz szükséges eszközök használatát. A szülők és óvodapedagógusok általában segítenek nekik felfedezni az írási eszközöket és megismertetik velük az alapvető írási tevékenységeket,

mint például a betűk vagy számok írása. Az íráseszközökkel való megismerkedés fontos része az óvodások előkészítésének az iskolai tanulásra, és segít abban, hogy kényelmesen és magabiztosan használják az írást és az íráseszközöket, amikor az iskolában megkezdik az olvasás és írás tanulását.

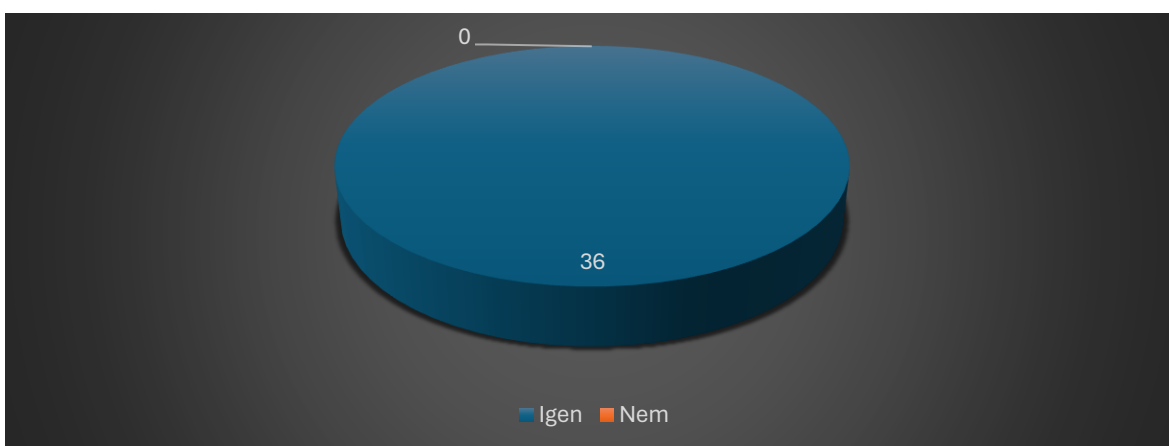
7. Tisztában van vele, mit lehet elolvasni.

13.diagram:Tudja mit lehet elolvasni

Az óvodások általában szeretnek képeket és illusztrációkat nézegetni könyvekben és más írott anyagokban, és érdeklődnek a róluk szóló történetek iránt. Bár még nem feltétlenül értik meg a teljes szövegeket vagy hosszabb mondatokat, de már képesek lehetnek azonosítani néhány ismert szót vagy rövid mondatot a könyvekben vagy más írott anyagokban.

8. A könyvet megfelelő módon tartja a kezében, tud lapozni.

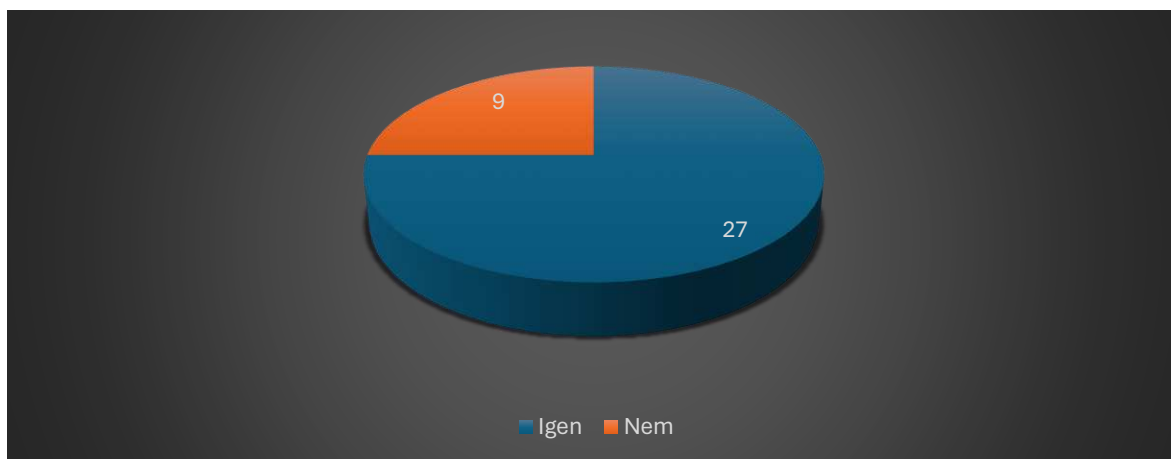

14.diagram:A könyvek használata

Az óvodásokat általában arra tanítják, hogy finoman kezeljék a könyveket, és óvják azokat a sérülésektől. Emellett már képesek önállóan lapozni a könyveket, és érdeklődve nézegetik azokat. A könyvekkel való foglalkozás és az olvasás a gyerekek számára fontos fejlődési lehetőség, és az óvodapedagógusok és szülők gyakran bátorítják az óvodásokat,

hogy fedezzék fel a könyvek világát, és kíváncsiak legyenek az olvasásra és a történetekre. A megfelelő könyvhasználat és az olvasási szokások kialakítása az óvodában elősegíti az olvasási készségek fejlődését és az olvasás iránti szeretet kialakítását a gyerekekben.

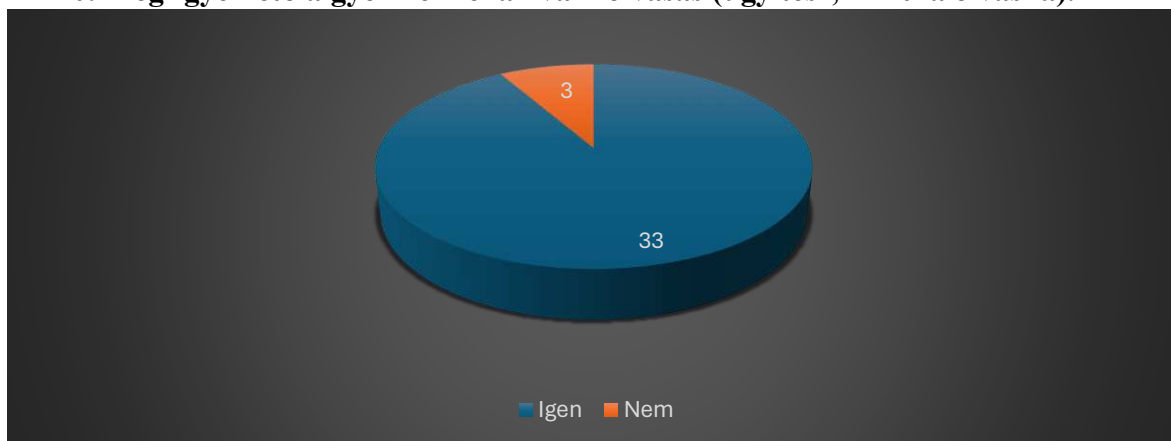
9. Tisztában van a direkcionalitással (hogy a magyar sorok balról jobbra haladnak, majd felülről lefelé).

15.diagram: Az olvasás haladása

Az óvodás gyerekek általában még csak most kezdik megérteni és felfedezni a direkcionalitás fogalmát, vagyis azt, hogy a szövegek és írások milyen irányban haladnak. A magyarban például az alapvető irány a balról jobbra haladás, majd felülről lefelé. Ez a szokásos irány az olvasás során is. Az óvodásokat gyakran tanítják meg arra, hogy hogyan lapozzanak a könyvekben, hogy a sorokat balról jobbra és felülről lefelé olvassák. Ez a gyakorlat segít nekik megérteni az írás irányát és felkészíti őket az olvasásra. Az óvodásoknak fontos tapasztalatokat szerezniük az írás és olvasás terén, és fokozatosan fejleszteniük kell az irányérzéküket. Az óvodapedagógusok és a szülők segítenek nekik ebben, például játékos feladatokkal és könyvekkel, amelyek segítenek az irányok és a sorrendiség megértésében.

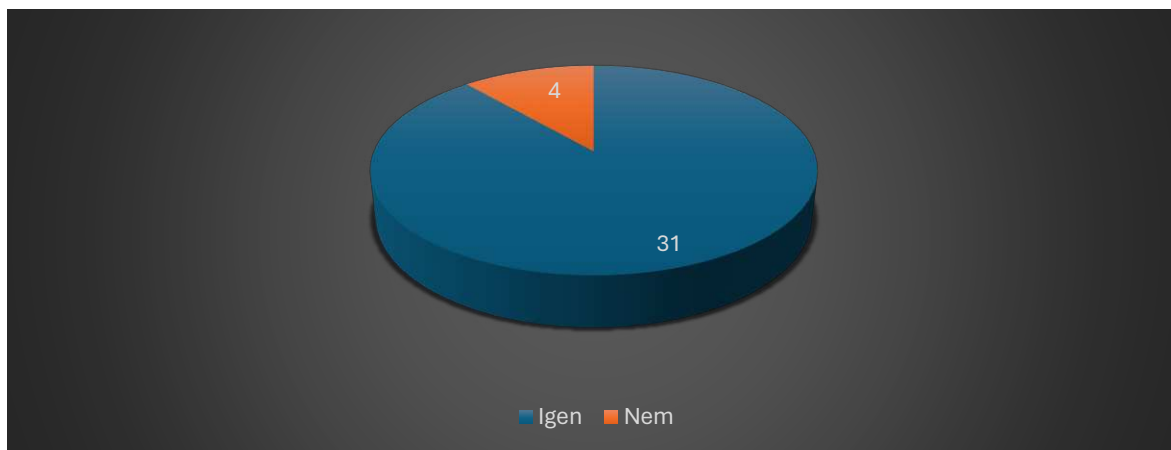
10. Megfigyelhető a gyermeknél a kvázi-olvasás (úgy tesz, mintha olvasna).

16.diagram:A gyermek úgy tesz mintha olvasna

Az óvodások gyakran imitálják a felnőttek olvasási tevékenységét, és szerepjátékok során "olvassák" a könyveket, vagy eljátszják az olvasás folyamatát. Ez a viselkedés általában pozitív jel, mert azt jelzi, hogy a gyermek érdeklődik az olvasás iránt és szeretné utánozni a felnőtteket. A kvázi-olvasás segít a gyermeknek megérteni az olvasás folyamatát és kialakítani az olvasási szokásokat. Bár a gyermek még nem olvas valódi szavakat vagy mondatokat, ez a tevékenység elősegítheti az olvasási készségek fejlődését és felkészítheti őket az iskolai tanulásra. Az óvodásoknak általában bátorítást és támogatást kell kapniuk ebben az időszakban, hogy fokozzák az olvasás iránti érdeklődésüket és önbizalmukat az olvasással kapcsolatban. A szülők és az óvodapedagógusok lehetőséget biztosíthatnak a gyakorlásra és a játékokra, hogy segítsenek a gyermeknek fejleszteni az olvasási készségeit.

11. Megfigyelhető a gyermeknél a kvázi-írás (úgy tesz, mintha írna).

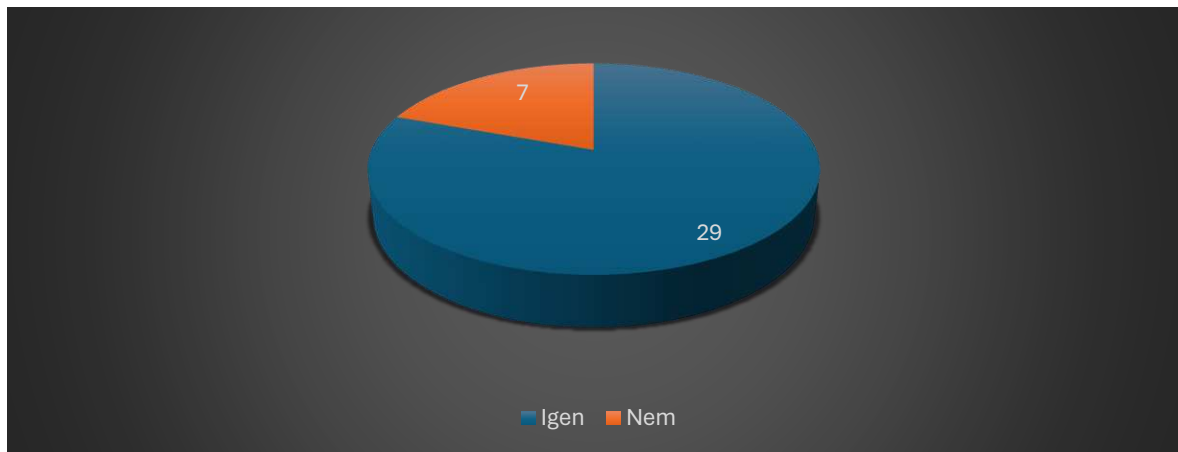

17.diagram: A gyermek úgy tesz mintha írna

Az óvodások gyakran utánozzák a felnőttek írási tevékenységét, és szerepjátékok során "írnak" a papírra vagy más felületekre. Ebben a folyamatban a gyermek lehet, hogy megpróbálja utánozni a betűk vagy szavak formáját, de ezek általában nem fogalmazódnak meg a valódi írással egyenértékű módon. A kvázi-írás segítheti a gyermeket abban, hogy megértsék az írás folyamatát és kialakítsák az írási szokásokat. Bár a gyermek még nem ír valódi betűket vagy szavakat, ez a tevékenység elősegítheti az írási készségek fejlődését és felkészítheti őket az iskolai írástanulásra. Az óvodásoknak általában bátorítást és támogatást kell kapniuk ebben az időszakban, hogy fokozzák az írás iránti érdeklődésüket és önbizalmukat az írással kapcsolatban. A szülők és az óvodapedagógusok lehetőséget biztosíthatnak a gyakorlásra és a játékokra, hogy segítsenek a gyermeknek fejleszteni az írási készségeit.

Az írás-olvasás esemény gyakorisága

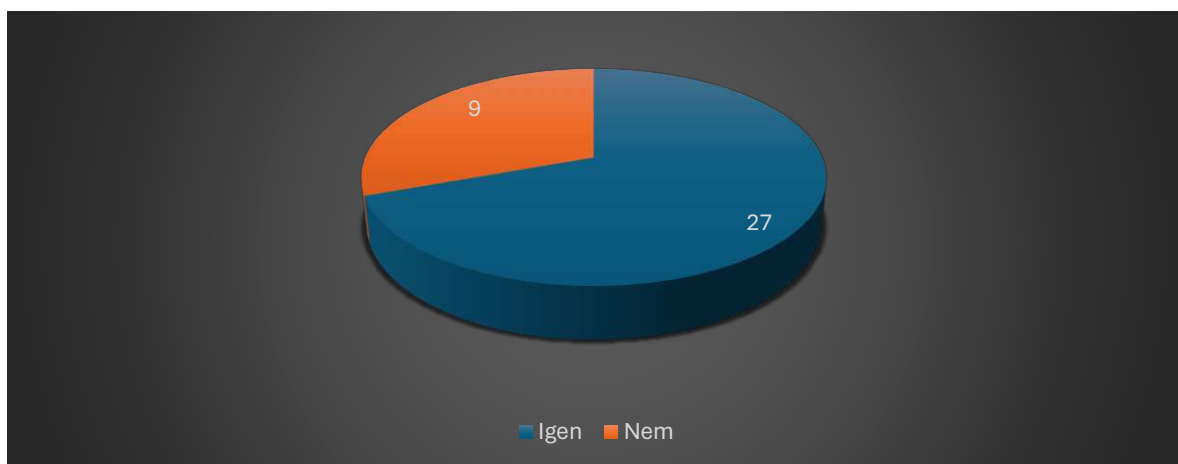
12. Leveszi a polcról a könyveket, szívesen nézegeti annak képeit.

18.diagram:A könyvek után való érdeklődés

Az óvodásokat gyakran vonzza a könyvek színes illusztrációi és azokban található érdekes képek. A képek segítenek a gyerekeknek abban, hogy elképzeljék a történetet és megértsék annak tartalmát, még akkor is, ha nem tudnak még olvasni. Az óvodapedagógusok és a szülők gyakran bátorítják az óvodásokat, hogy fedezzék fel a könyvek világát és élvezettel nézegetjék azokat. A könyvek segítenek a gyerekeknek kifejezni a kreativitásukat, fejleszteni a képzelőerőjüket és megismerni a különböző témákat és fogalmakat. Az óvodások számára fontos, hogy a könyvekkel való foglalkozás pozitív élmény legyen, és hogy élvezzék az olvasást és a képek nézegetését, ami hozzájárul az olvasási készségeik fejlődéséhez és az olvasási szokásaik kialakulásához.

13. Gyakran igényli a könyvből való mesélést, ilyenkor az óvónőt kéri meg.

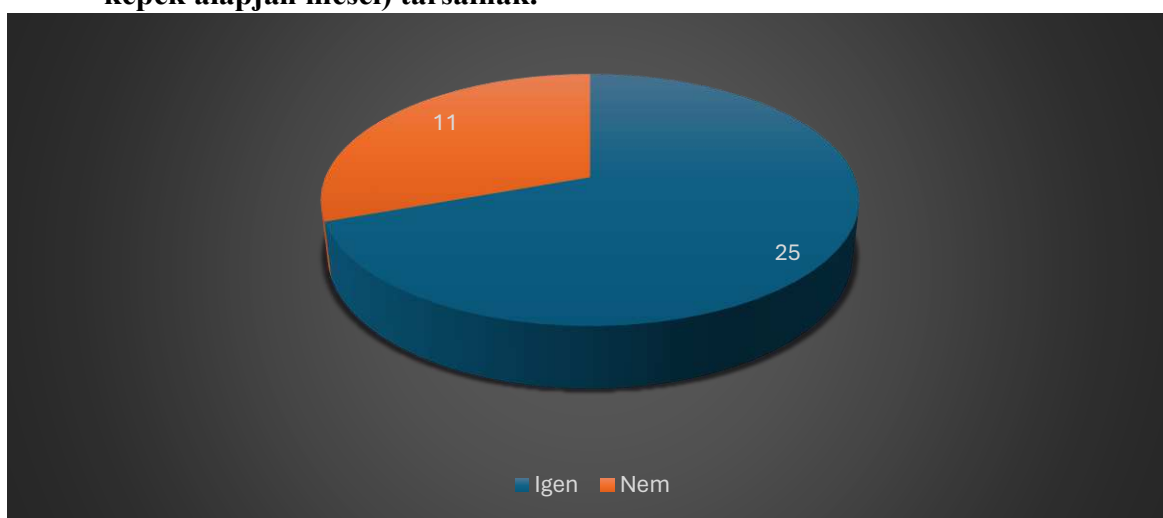

19.diagram:Mese után való igényük

Az, hogy az óvodás gyermek gyakran kéri az óvónő segítségét a könyvekből való meséléshez, egy pozitív jel lehet. Ez azt mutatja, hogy a gyermek érdeklődik az olvasás iránt és élvezi a könyvekből származó történeteket. Az óvodásoknak általában nagy szükségük van a felnőttek támogatására és iránymutatására az olvasás és a történetek

megértése során, és az óvónő lehet az egyik elsődleges forrásuk ebben. Az óvónőknek jelentős szerepük van abban, hogy támogassák az olvasási élményt az óvodások számára. Az olvasási tevékenységek, mint például a könyvek előolvasása és mesélése, segíthetnek a gyerekeknek kifejleszteni az olvasási készségeiket és élményeiket. Az óvónők által nyújtott olvasási élmények nemcsak segíthetnek a gyerekeknek abban, hogy élvezzék az olvasást és megerősítsék az olvasási készségeiket, hanem segíthetnek a könyvek és történetek iránti szeretet kialakításában is, ami hosszú távon segítheti őket az olvasás és a tanulás iránti elkötelezettségükben.

14. Nemcsak az óvónővel meséltet, ő maga is rendszeresen „olvas” (vagy csak a képek alapján mesél) társainak.

20.diagram:A gyereke maga mesél

Az, hogy egy óvodás gyermek maga is mesél vagy "olvas" társainak, pozitív lépés az olvasás irányában. Bár ez lehet, hogy még csak kvázi-olvasás, azaz a gyermek úgy tesz, mintha olvasna, de ez a tevékenység segíti a gyermeket abban, hogy felfedezze az olvasás világát, megértsék a történetek struktúráját és értelmezzék a képeket. Az óvodások közötti olvasási és történetmesélési tevékenységek ösztönözhetik a kreativitást és a kommunikációt, valamint segíthetnek a szociális készségek fejlesztésében. Az ilyen interakciók lehetőséget teremtenek a gyerekek közötti kapcsolatok erősítésére és az olvasás iránti szeretet megerősítésére.

15. Az olvasás szintje

21.diagram: A gyermekek olvasási szintje

Az óvodások olvasási szintje általában még nem azonos az iskolások vagy a felnőttek olvasási szintjével. Az óvodások általában még csak most kezdik felfedezni az írás és az olvasás világát, és később fogják elsajátítani az olvasási készségeiket. Néhány óvodás gyermek már kezdi megérteni a betűket és azok hangjait, és képesek olvasni néhány egyszerű szót vagy rövid mondatot, míg másoknak még több időre van szükségük az olvasási készségeik fejlesztéséhez. Az óvodások olvasási szintjének megértésében fontos figyelembe venni, hogy az olvasás folyamata egyéni és fejlődő jellegű. Az óvodásoknak időre van szükségük az olvasási készségeik kialakításához és fejlesztéséhez, és az olvasás öröme és motivációja az elsődleges a fejlődésük során.

16. Az írás szintje

22.diagram: A gyermekek írási szintje

Az óvodások szeretnek rajzolni és kísérletezni az írással, de az írásuk inkább az ábrázolásra és a kreativitásra összpontosul, mint a valódi betűk vagy szavak megírására. Néhány óvodás gyermek már megpróbálkozik az egyes betűk vagy számok rajzolásával vagy utánzásával, míg mások még csak most ismerkednek meg az íráseszközök használatával.

Literációs képességek korai és kisgyermekkorban javaslatok óvodapedagógusoknak

Kisgyermekkorban a literációs képességek fejlesztése kulcsfontosságú a kognitív és szociális fejlődés szempontjából. Az óvodapedagógusok számos módszert és tevékenységet alkalmazhatnak a literációs készségek támogatására.

Rendszeresen olvassunk fel meséket és történeteket a gyerekeknek. Ez nemcsak a szókincset gazdagítja, hanem segíti a hallás utáni emlékezetet és a figyelem koncentrációját is. Bátorítsuk a gyerekeket, hogy sokat beszéljenek, és vegyenek részt beszélgetésekben.

Fontos, hogy mi óvodapedagógusok támogató és ösztönző környezetet teremtsünk a literációs képességek fejlesztéséhez, és figyeljünk a gyerekek egyéni fejlődésére és igényeire. A játékos és élvezetes tevékenységek segíthetnek abban, hogy a gyerekek

szívesen foglalkozzanak az olvasással és az írással, és sikeresen fejlesszék literációs képességeiket.

Hipotéziseim: Feltételeztem, hogy Magyarországon előrébb jár a literációs képesség, mint Kárpátalján, és a kitöltők alapján ez így is van. A vizuális kommunikáció szokások lányoknál jobban kialakult, mint fiúknál, a kutatás alapján ezt cáfolom. Mivel a kitöltöttek között az mutatkozott meg, hogy ez a fiúknál fejlettebb. De a lányok sem sokkal vannak lemaradva. A további feltételezésem, „a nyelvi tudatosság ki van fejlődve a gyermekek körében” a felmérések alapján bebizonyosodott, hogy ez így van. Igaz megoszlanak a válaszok, de a válaszadók többsége alapján ki van fejlődve, vagy már jó úton haladnak a gyerekek. A nagycsoportosok körében már elkezdődött az írás, olvasás kialakulása. Vannak már akik a nevüket letudják írni, nyomtatott betűkkel. Összeségében a hipotéziseim nem, mint bizonyosodott be. De alátámasztom, hogy nem rosszabb egyik vagy akár a másik változások. A legfontosabb, hogy a szülők és pedagógusok a gyerekeket fejlesszék és motiválják.

Összegzés

A szakdolgozatom témája A literációs képességek alapozása kora- és kisgyermekkorban. Fontosnak tartom, hogy a gyerekeknek már óvodáskorban vagy akár korábban könyv kerüljön a kezébe. Mint óvodapedagógus is számomra fontos, hogy a gyerekek nagyon sok mesét halljanak és képesek könyveket nézzenek. A kutatásom célja, hogy megvizsgáljam az óvodások körében a literációs képességeket. A nyelvi tudatosságot, az írásbeliség funkciójának ismeretét, a vizuális kommunikáció szokásait, az írás-olvasás esemény gyakoriságát.

A literációs képességek fejlesztése kora- és kisgyermekkorban kulcsfontosságú a sikeres tanulmányok és életút szempontjából. A literáció magában foglalja az olvasás, az írás, a beszéd és a hallgatás képességét, és ezek mind alapvetőek a kommunikációhoz és az információfeldolgozáshoz. Az első években a gyermekek gyakran szereznek tapasztalatokat a nyelvvel kapcsolatban, és egyre többet tanulnak a szókincsből, a hangokról és a nyelvtanról. Az olvasás és az írás alapjainak fektetése ebben az időszakban kezdődik, például azáltal, hogy könyveket olvasnak velük, beszélgetéseket folytatnak és játékos módon bevonják őket a nyelvi tevékenységekbe. A kisgyermekkorban a gyermekek gyakran elkezdnek megismerkedni az ábécével, a betűkkel és a számokkal. Fontos, hogy ebben az időszakban pozitív és támogató környezetet biztosítsunk számukra, amelyben bátorítják és dicsérik őket az olvasás és az írás iránti érdeklődésükért. A játékos tanulási módszerek, például az interaktív könyvek, a szerepjátékok és az énekek, segíthetnek a gyermekeknek élvezni a tanulást és erősíteni a literációs készségeiket. Emellett a szülők és gondozók aktív részvétele és támogatása kulcsfontosságú a gyermekek literációs fejlődésének előmozdításában.

Feltételeztem, hogy Magyarországon előrébb jár a literációs képesség, mint Kárpátalján, és a kitöltők alapján ez így is van.

Az óvodás korú gyermekeknél észlelhetők bizonyos különbségek a vizuális kommunikációban, ám ezeknek a különbségeknek nem feltétlenül van összefüggése a nemmel. Az óvodások kommunikációs stílusa inkább az egyéni személyiségüktől, a családi környezettől és a kulturális hatásoktól függ, semmint attól, hogy fiúk vagy lányok. Egyes kutatások szerint azonban lehetnek olyan általános tendenciák, amelyek a nemek közötti kommunikációban is megjelennek már ebben a korban. Például néhány tanulmány azt sugallja, hogy lányok általában könnyebben megértik és alkalmazzák a nonverbális jeleket,

például az arckifejezéseket és a testbeszédet. Ugyanakkor a fiúk is képesek lehetnek ugyanolyan hatékonyan használni ezeket a kommunikációs eszközöket.

A nyelvi tudatosság fejlődése az óvodások körében valóban kulcsfontosságú mérföldkő a kognitív és nyelvi fejlődésükben. Az óvodás korú gyermekek már jelentős előrehaladást érhetnek el ezen a téren, bár az egyéni különbségek figyelembevételével. Egyes óvodás már felismerheti a betűket és hangokat, kezdheti az egyszerű szavak olvasását vagy írását, és képes lehet megérteni és alkalmazni a nyelvi struktúrákat a mondatok formálásában és értelmezésében. Az óvodások nyelvi tudatosságának fejlesztése sokféle módon történhet az óvodában és otthon is. Például közös olvasás, beszélgetések, játékos nyelvi tevékenységek és éneklés mind segíthetnek a gyerekeknek abban, hogy továbbfejlessék nyelvi készségeiket és tudatosságukat. Fontos azonban megemlíteni, hogy az óvodások nyelvi tudatossága változatos lehet egyénenként. Néhány gyermek előrehaladottabb lehet ezen a téren, míg másoknak több időre van szükségük a fejlődéshez. Ez teljesen természetes és normális, és az óvodai környezetben és otthon is támogatni kell a gyerekeket az egyéni ütemükön való fejlődésben.

A nagycsoportos korú gyermekek az írás és az olvasás alapjainak kialakításával már foglalkoznak az óvodában és az otthoni környezetben egyaránt. A nagycsoportosok általában már elérték egy olyan életkort, amikor képesek bevezető szintű írás-olvasási készségeket elsajátítani, bár az egyéni különbségek nagyon változatosak lehetnek. Az írás és az olvasás alapjainak kialakítása a nagycsoportosok számára általában játékos, interaktív és tevékenységközpontú módszerekkel történik. Például az óvodában gyakran alkalmazzák a betűkkel és hangokkal való játékos foglalkozásokat, az egyszerű szavak és mondatok írását és olvasását, valamint az olvasásra való buzdító tevékenységeket, például a közös olvasást. Fontos azonban megjegyezni, hogy a nagycsoportosok írás-olvasásának fejlődése egy folyamat, és a teljesen kiforrott írás-olvasási készségek elérése több évig is eltarthat. Az óvodában történő foglalkozások célja elsősorban az alapvető készségek és érdeklődés kialakítása, hogy a gyerekek később sikeresen továbbfejlessék ezeket a készségeket az iskolában.

Резюме

Тема моєї дипломної роботи - "Розвиток навичок грамотності в ранньому та дошкільному віці.". Я вважаю, що важливо давати дітям в руки книжки в дошкільному віці або навіть раніше. Для мене, як вихователя дошкільного навчального закладу, також важливо, щоб діти чули багато казок і розглядали книжки з картинками. Метою мого дослідження є вивчення навичок грамотності серед дітей дошкільного віку. Мовна обізнаність, знання функцій грамотності, звички візуальної комунікації, частота проведення заходів з навчання грамотності. Розвиток навичок грамотності в ранньому та дошкільному віці є ключовим для успішного навчання та в плані життєвого шляху в майбутньому. Грамотність включає в себе вміння читати, писати, говорити й слухати, які необхідні для спілкування та обробки інформації. У перші роки життя діти часто стикаються з мовою і дізнаються все більше і більше про словниковий запас, звуки та граматику. У цей період починають закладатися основи читання і письма, наприклад, читаючи з ними книжки, залучаючи їх до розмов і заохочуючи до мовної діяльності в ігровій формі. У ранньому дитинстві діти часто починають знайомитися з алфавітом, буквами і цифрами. У цей час важливо створити позитивне і сприятливе середовище, в якому їх спонукатимуть і хвалитимуть за інтерес до читання і письма. Ігрові методи навчання, такі як інтерактивні книги, рольові ігри та пісні, можуть допомогти дітям насолоджуватися навчанням і зміцнити їхні навички грамотності. Крім того, активне залучення та підтримка батьків і вихователів є ключовим фактором у сприянні розвитку грамотності дітей. Я припускала, що грамотність більш розвинена в Угорщині, але оскільки на Закарпатті було більше людей, які заповнювали анкети, мушу сказати, що вона більш розвинена на Закарпатті. Існують певні відмінності у візуальній комунікації між дошкільнятами, але ці відмінності не обов'язково пов'язані зі статтю. Стиль спілкування дітей дошкільного віку більше залежить від їхньої особистості, сімейного оточення та впливу з точки зору культури, ніж від того, хлопчики вони чи дівчатка. Однак деякі дослідження припускають, що можуть існувати загальні тенденції в гендерній комунікації, які проявляються вже в цьому віці. Наприклад, деякі дослідження показують, що дівчатка легше розуміють і використовують невербальні сигнали, такі як вираз обличчя та мова тіла. Однак хлопчики можуть

використовувати ці інструменти комунікації так само ефективно. Діти у старшій віковій групі вже розвивають основи читання і письма, як у дитячому садку, так і вдома. Діти у старших групах, як правило, досягають віку, коли вони здатні набути початкових навичок грамотності, хоча індивідуальні відмінності можуть значно відрізнятись. Розвиток навичок грамотності у старших групах зазвичай досягається за допомогою ігрових, інтерактивних і діяльнісних методів. Наприклад, у дитячому садку часто використовують ігрові вправи з буквами та звуками, написання та читання простих слів і речень, а також вправи, які заохочують до читання, як до прикладу, спільне читання. Однак важливо зазначити, що розвиток грамотності у старших групах - це процес, і для досягнення повністю розвинених навичок грамотності може знадобитися кілька років. Основна мета занять у дошкільному віці - розвинути базові навички та інтерес, щоб згодом діти могли успішно розвивати ці навички в школі.

Irodalomjegyzék

- ADAMIKNÉ JÁSZÓ Anna (2007): Okozat és okok korunk olvasáskultúrájában, Könyv és Nevelés, 2, 31–42. Budapest.
- ADAMIKNÉ JÁSZÓ ANNA (1993): A fonetikai kutatás újabb eredményeinek és a kiejtés tanításának kapcsolata. Beszédkutatás 1993. 194–212 Budapest.
- BALÁZSI ILDIKÓ – OSTORICS LÁSZLÓ – SZALAY BALÁZS – SZEPESI ILDIKÓ: PISA2009. Összeoglaló jelentés. Szövegértés tíz év távlatában. Budapest: Oktatási Hivatal, 2010.
- BLOMERT, LÁSZLÓ., CSÉPE, VALÉRIA. (2012). Az olvasástanulás és -mérés pszichológiai alapjai. In: Csapó, B., Csépe, V. (Eds.) Tartalmi keretek az olvasás diagnosztikus értékeléséhez. pp. 17–85. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- SÉPE VALÉRIA. (2006). Az olvasó agy. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- CSIRIKNÉ CZACHESZ, ERZSÉBET. (1998). Olvasás és pedagógia. Szeged: Mozaik Oktatási Stúdió
- GÓSY MÁRIA (2005) Pszicholingvisztika. Osiris, Budapest.
- GYARMATHY, ÉVA. (2020). A különleges nevelési igény és a távtanulás a 21. század fényében, Budapest.
- JUHÁSZ, VALÉRIA, KÁLLÓ, V. (2017a). A szótagtudat fejlesztése óvodás-, illetve kisiskoláskorban. Anyanyelv-pedagógia, 10. évf. 3. sz
- JUHÁSZ VALÉRIA . (2017). A literációs tudatosság kialakulása az olvasástanulás előtt. Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 26. évf. 12. sz. pp. 38–44.
- TÓTH, LÁSZLÓ. (2002). Az olvasás pszichológiai alapjai. Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó.
- TÓTH DÉNES – CSÉPE VALÉRIA: Az olvasás fejlődése kognitív idegtudományi nézőpontból. Pszichológia, 2009 (29) 4. sz. 357–375
- MEIXNER ILDIKÓ 1993. Játékház – Betűtanítás írásfüzet I–II. az általános iskolák I. osztálya számára. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- OSTORICS LÁSZLÓ, SZALAY BALÁZS, SZEPESI ILDIKÓ, VADÁSZ CSABA: PISA2015 – Összefoglaló jelentés. Budapest: Oktatási Hivatal, 2016
- SCHMIDT ILDIKÓ A magyar írás és olvasás tanítása – az alfabetizálás folyamata 2019

SZINGER VERONIKA. 2019. Olvasóvá nevelés újszülött kortól kezdve: a gyermekkönyvek és az irodalom szerepe a 0–3 éves gyerekek életében. *Studia Litteraria* 58/1–2. 148–165

SZINGER VERONIKA: Kiválás és bontakozó írásbeliség – Hagyomány és újszerűség az óvodai írás- és olvasás-előkészítésben. *Elektronikus Könyv és Nevelés*, 2007 (9) 1.

Elérhető: <http://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=789>

<http://ki2.oszk.hu/3k/2017/12/a-literacios-tudatossag-kialakulasa-az-olvasastanulas-elott/#more-9393>

Melléklet

Kérdőíves kutatás óvodapedagógusok részére

Jó napot kívánok!

Molnár Mónika vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos Óvodapedagógia szakos hallgatója. Szakdolgozatom témája a „*A literációs képességek alapozása kora- és kisgyermekkorban*”. Jelen kérdőív segítségével szeretném felmérni a gyerekek literációs képességeit. A kérdőív kitöltésével elősegíti munkám előrehaladását, és az eredmények feldolgozását. A kérdőív anonim, csupán néhány percet vesz igénybe. Kérem, kitöltésével járuljon hozzá kutatásom elvégzéséhez.

Köszönöm szépen válaszait!

Kérem, jelölje meg életkorát!

20-25

26-35

36-45

46-60

Önnek mi a legmagasabb végzettsége?

Jelenleg főiskolai/ egyetemi hallgató

Szakgimnázium

Főiskola

Egyetem

Mi az Ön lakhelye?

Kárpátalja

Magyarország

Hány éve van óvodapedagógiai szakmában?

1-5

6-10

11-25

26-35

Kérem, jelöljék meg a helyes választ, amelyek igazak az 5-6éves gyermek a csoportjában külön-külön!

A gyermek neme:

fiú

lány

A gyermek életkora:

4

5

6

Nyelvi tudatosság

1. Tud szótagolni.

igen

nem

2. Van némi fogalma a mondatról, szóról, szótagról.

igen

nem

3. Meg tudja állapítani a hangok helyzetét a szavakban.

igen

nem

4. Tisztában van a gyermek azzal, hogy a beszédhangokat a papírra írt (nyomtatott) jelek képviselik.

igen

nem

Az írásbeliség funkciójának ismerete

5. A gyermek tudja, hogy amit mondunk, azt le lehet írni, amit leírunk, el lehet olvasni. Mások gondolatait nemcsak a beszédből, hanem a leírt szövegből is megtudhatjuk.

igen

nem

A vizuális kommunikáció szokásai (az írásbeliséghez köthető technikai tudás)

6. Tudja, milyen eszközökkel lehet írni.

igen

nem

7. Tisztában van vele, mit lehet elolvasni.

igen

nem

8. A könyvet megfelelő módon tartja a kezében, tud lapozni.

igen

nem

9. Tisztában van a direkcionalitással (hogyan a magyar sorok balról jobbra haladnak, majd felülről lefelé).

igen

nem

10. Megfigyelhető a gyermeknél a kvázi-olvasás (úgy tesz, mintha olvasna).

igen

nem

11. Megfigyelhető a gyermeknél a kvázi-írás (úgy tesz, mintha írna).

igen

nem

Az írás-olvasás esemény gyakorisága

12. Leveszi a polcról a könyveket, szívesen nézegeti annak képeit.

igen

nem

13. Gyakran igényli a könyvből való mesélést, ilyenkor az óvónőt kéri meg.

igen

nem

14. Nemcsak az óvónővel meséltet, ő maga is rendszeresen „olvas” (vagy csak a képek alapján mesél) társainak.

igen

nem

Nagycsoportosok részére

15. Az olvasás szintje

a. A gyermek nem ismeri a betűket.

b. Felismer, azonosít betűket.

c. Felismer, azonosít szavakat.

d. Szótagolva olvas, az olvasottak értelmét is felfogja.

e. Folyamatosan olvas, az olvasottak értelmét is felfogja.

16. Az írás szintje

a. A gyermek rajzain nem jelennek meg betűszerű ábrák.

b. Rajzain megjelennek betűelemek.

- c. Le tud írni néhány nyomtatott nagybetűt.
- d. Értelmes szavakat ír (pl. a nevét).
- e. A szavaknál hosszabb, elolvasható, jelentéssel bíró írásbeli produktumokat hoz létre, amelyek mondat- vagy szövegszerűek (jellemző a tagolás, a többé-kevésbé arányos elrendezés).

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Molnár-Mónika.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-31 11:22:03

Дата звіту:

2024-05-31

11:31:18

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

43

Кількість

слів:

9704

Схожість 20%	Збіг: 41 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 19 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 4%	Кількість: 23 джерела	Перефразовано: 1475 слова
Цитування 11%	Цитування: 49	Всього використано слів: 1597
Включення 3%	Кількість: 9 включення	Всього використано слів: 365
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 0 слова